

Қазақстан Республикасының ұлттық инновациялық жүйесін қалыптастыру және дамыту жөніндегі 2005-2015 жылдарға арналған бағдарламаны бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2005 жылғы 25 сәуірдегі N 387 Қаулысы. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 14 сәуірдегі № 302 Қаулысымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Үкіметінің 2010.04.14 № 302 Қаулысымен.

Республикада зияткерлік әлеуетті, жаңа білімдерді генерациялауды, таратуды және коммерциялауды тиімді пайдалану негізінде елдің бәсекеге қабілетті экономикасын тұрақты дамытуға арналған жағдайлармен қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасының ұлттық инновациялық жүйесін қалыптастыру және дамыту жөніндегі 2005-2015 жылдарға арналған бағдарлама (бұдан әрі - Бағдарлама) бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі Қазақстан Республикасының Үкіметіне жыл сайын жарты жылдың және жылдың қорытындылары бойынша есепті кезеңнен кейінгі айдың 15-күніне Бағдарламаның іске асырылу барысы туралы ақпаратты ұсынсын.

3. Осы қаулының орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Қазақстан Республикасының Индустрия және сауда министрі С.М.Мыңбаевқа жүктелсін.

4. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының

Премьер-министрі

Қазақстан Республикасы

Үкіметінің

2005 жылғы 25 сәуірдегі

N 387 қаулысымен

бекітілген

Қазақстан Республикасының ұлттық инновациялық жүйесін қалыптастыру және дамыту жөніндегі 2005-2015 жылдарға арналған бағдарлама

Астана, 2005 жыл

Мазмұны

1. Бағдарламаның паспорты
2. К і р і с п е
3. Қазақстанның инновациялық дамуының қазіргі жай-күйі мен проблемаларын талдау
 - 3.1. Әлемдік экономиканың инновациялық даму үрдістері
 - 3.2. Қазақстанның инновациялық дамуының проблемалары және оны талдау
 - 3.2.1. Ғылыми-техникалық қызметтің жай-күйі мен оны іске асыру тетіктері
 - 3.2.2. Инновациялық кәсіпкерлік
 - 3.2.3. Инновациялық инфрақұрылым
 - 3.2.4. Қаржылық инфрақұрылым
4. Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері
5. Бағдарламаны іске асырудың негізгі бағыттары мен тетігі
 - 5.1. Ғылыми әлеуетті дамыту
 - 5.2. Инновациялық кәсіпкерлікті дамыту
 - 5.3. Инновациялық инфрақұрылымды дамыту
 - 5.4. Қазақстандағы Ұлттық инновациялық жүйенің қаржы инфрақұрылымдарын дамыту
 - 5.4.1. ҒЗТКЖ және инновациялық жобаларды мемлекеттік ынталандыру
 - 5.4.2. Венчурлік қорлар құру
 - 5.4.3. Венчурлік инвестициялардың өтімділігін қамтамасыз ету
 - 5.4.4. Зияткерлік меншіктің объектілерін бағалау жүйесін жақсарту
 - 5.4.5. Кәсіби инновациялық менеджментті қалыптастыру
 - 5.4.6. Жеке инвесторлардың желілерін дамыту
 - 5.5. Ұлттық инновациялық жүйе элементтерінің өзара іс-әрекетін қамтамасыз ету
 - 5.5.1. Ұлттық инновациялық жүйенің жұмыс істеуін ақпараттық қамтамасыз ету
 - 5.5.2. Ұлттық инновациялық жүйені мемлекеттік басқарудың тетіктері

- 5.5.3. Ұлттық инновациялық жүйенің жұмыс істеуін
институционалдық қамтамасыз ету
6. Қажетті ресурстар және қаржыландыру көздері
 7. Бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелер
 8. Бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары

1. Бағдарламаның паспорты

Бағдарламаның атауы	Қазақстан Республикасының Ұлттық инновациялық жүйесін қалыптастыру және дамыту жөніндегі 2005-2015 жылдарға арналған бағдарлама
Әзірлеу үшін негіздеме	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 5 қыркүйектегі N 903 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003-2006 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары (2.6.11.); Қазақстан Республикасының Үкіметі мәжілісінің 2004 жылғы 21 желтоқсандағы N 20 хаттамасы үзіндісінің 2.2-тармағы
Әзірлеуші	Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі
Мақсаты	Отандық, сондай-ақ шетелдік ғылыми әлеуетті және технологияларды пайдаланудың негізінде бәсекеге қабілетті түпкілікті өнімді жасауды қамтамасыз ететін ашық үлгідегі инновациялық жүйені қалыптастыру.
Міндеттер	Ғылыми әлеуетті дамыту; инновациялық кәсіпкерлік ортаны қалыптастыру және қ о л д а у ; көп деңгейлі инновациялық инфрақұрылымды қалыптастыру мен дамыту; қаржы инфрақұрылымының элементтері мен тетіктерін берілетін гранттар түрлерін ұлғайту және венчурлік қорлар құру бөлігінде қалыптастыру мен д а м ы т у ; ұлттық инновациялық жүйе элементтерінің арасында тиімді өзара іс-қимыл жасасуды қамтамасыз ету; нормативтік құқықтық базаны жетілдіру.

Іске асыру
мерзімдері

2005-2015 жылдар

Бірінші кезең: 2005-2007 жылдар - мемлекеттің белсенді қатысуымен ҰИЖ-ді қалыптастыру: ғылыми әлеуетті дамыту, ғылыми-технологиялық дамытудың басымдықтарын айқындау; инновациялық бизнес-ортаны дамыту, мемлекеттік ресурстарды шоғырландыруды талап ететін кластерлердің ядросын қалыптастыратын жүйелік инновациялық жобаларды іске асыру: инновациялық инфрақұрылымдарының негізгі элементтерін құру және дамыту; қаржы инфрақұрылымдарының негізгі элементтерін берілетін гранттар түрлерін кеңейту бөлігінде құру және дамыту әрі отандық инвесторлармен венчурлік қорлар құру және озат шетелдік венчурлік қорлардағы инвестициялау

Екінші кезең: 2008-2010 жылдар - ҰИЖ элементтерінің өзара іс-қимылдары мен жұмыс істеу тетіктерін жетілдіру:

ҰИЖ-дің қалыптасқан элементтерінің өзара іс-қимылының сапасын арттыру; шетелдік инвесторлармен венчурлік қорлар құру арқылы венчурлік қаржыландыру тетігін белсенді дамыту;

бірінші кезеңде қалыптасқан жобалар маңындағы кластерлік кооперацияны дамыту; жетекші әлемдік компаниялармен өңірлік және ауқымды технологиялық альянстарды қалыптастыру жөніндегі жобаларға ҰИЖ субъектілерінің қатысуы.

Үшінші кезең: 2011-2013 жылдар - мемлекеттік шығыстар үлесінің кемуімен және жеке инвестициялардың өсуімен ҰИЖ-дың тұрақты дамуы: артықшылықты ынталандырудың жанама құралдарын пайдалану;

Төртінші кезең: 2014-2015 жылдар - мемлекеттің венчурлік қорлар мен инновациялық жобалардан

"шығуы".

Қажетті
ресурстар мен

2005-2015 жылдарға арналған Бағдарламаның жалпы құны 139795,13 млн. теңгені, оның ішінде

қаржыландыру
көздері

республикалық бюджеттен - 77272,3 млн. теңгені
және жергілікті бюджеттен - 2112 млн. теңгені
құрайды және 60410,83 млн. теңгеден кем емес
сомада жеке отандық және шетелдік капиталды
тарту жоспарланады

		оның ішінде жылдар бойынша						
		2005	2006	2007	2008-	2011-	2014-	
					2010	2013	2015	
Б а р -								
лығы:	139795,13	11313,51	15824,94	11659,04	48782,67	31328,98	20885,98	
рес-	77272,3	6654,9	10728,3	7403,53	30814,	13002,	8668,6	
п у б л и -						03	9	
к а л ы қ								
б ю д ж е т								
жергі-	2112	512	800	800	-	-	-	
л і к т і								
б ю д ж е т								
жеке	60410,83	4146,61	4296,61	3455,51	17968,	18326,	12217,	
к а п и т а л					64	08	38	

Бұл ретте республикалық бюджеттен бөлінетін қаражаттың жыл сайынғы көлемі тиісті жылға арналған бюджетті қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады.

Күтілетін нәтижелер Бағдарламаларды іске асырудың нәтижесінде мыналар күтіледі:

ІЖӨ-дегі ғылыми және ғылыми-инновациялық қызметтердің үлестік салмағын 2005 жылы 0,8%-дан 2015 жылға 1,7%-ға дейін ұлғайту;
Қазақстанның инновациялық және ғылыми-зерттеу қызметіне тікелей шетелдік инвестициялар тартуды 2003 жылмен салыстырғанда 2015 жылға қарай 15-20 есеге ұлғайту;
қолданбалы ҒЗТКЖ-ларды бюджеттік қаржыландыру

жүйесін оңтайландыру;
Қазақстан Республикасындағы инновациялық қызметтің бірыңғай ақпараттық базасын қамтитын тиімді инновациялық инфрақұрылым құру; мынадай ұлттық технологиялық парктер мен аймақтар құру: ақпараттық технологиялар паркі; ядролық технологиялар паркі, биотехнологиялар паркі, индустриялық мұнай-химия технопаркі; жаңа материалдар паркі; агроөнеркәсіптік технологиялар паркі және экономика үшін басқа басымдықты салалар бойынша; бірінші кезеңнің өзінде 7 өңірлік технопарктер құру;
ірі технологиялық университеттер мен технопарктердің жанынан 12 технологиялық бизнес-инкубаторлар және технопарктер жанынан 8 оқу орталықтарын ұйымдастыру; отандық та, сол сияқты шетелдік капиталдың да қатысуымен венчурлік қаржыландыру жүйесін қалыптастыру;
венчурлік қорлар мен жас технологиялық компаниялардың (ІРО рыногы) бағалы қағаздарының рыногын құру;
инновациялық менеджмент деңгейін көтеру; инновациялық дамудың жүргізілген саясатына сәйкес заңнаманы жетілдіру.

2. Кіріспе

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 5 қыркүйектегі N 903 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003-2006 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары (2.6.11-тармақ) ұлттық инновациялық жүйені қалыптастыру мен дамыту жөніндегі бағдарламаны әзірлеу үшін негіз болып табылады.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 17 мамырдағы N 1096 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының Индустриялық-инновациялық дамуының 2003-2015 жылдарға арналған стратегиясы экономика салаларын әртараптандыру және дамудың шикізаттық бағыттылығынан арылу жолымен елдің тұрақты дамуына қол жеткізуін көздейді,

бұл ретте инновациялар ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттігін айқындаушы негізгі фактор ретінде айқындалады; экономика мен қоғамды одан әрі серпінді дамыту үшін инновацияларды толыққанды пайдалану мемлекет мақсатты инновациялық саясатты жүргізген кезде мүмкін болады.

Әлемдік экономиканы жаһандандыру аясында Қазақстан мынадай бірқатар проблемалар да кезігеді: экономиканың шикізаттық бағыттылығы, әлемдік экономикамен елеусіз ықпалдастық, өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымның дамымағандығы, кәсіпорындардың жалпы техникалық және технологиялық артта қалуы, ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарға (бұдан әрі - ҒЗТҚЖ) шығыстардың төмендігі және т.с.с. Бұл проблемаларды шешу үшін Қазақстан қоғамдық әл-ауқатының іргесі болуға қабілетті білімдерге негізделген бәсекеге қабілетті экономиканы құруы керек.

Осы Бағдарламаны әзірлеу жүйелік сипаттағы ықпалдастықты, өзара байланысты шаралар кешені, білімдерді жинақтау, тарату және коммерциялау тетіктерін өзіне қамтитын тиімді әрекет ететін **ұлттық инновациялық жүйе (бұдан әрі - ҰИЖ)** арқылы қалыптастыру қажеттілігінен туған.

3. Қазақстанның инновациялық дамуының қазіргі жай-күйі мен проблемаларын талдау

XX ғасырдың аяғына қарай ғылыми-техникалық сала ғылымның, білімнің, ғылымды қажетсінетін салалардың, әлемдік рыноктар - технологияларының Даму деңгейі - бай және кедей елдер арасындағы шекараларды айқындайтыны, серпінді экономикалық өсімнің негізін құрайтыны, күштер орталықтарын қалыптастырудың маңызды факторы болып табылатыны анық болды. Ғылыми-техникалық саладағы басымдықтарды таңдау оның өзіндік даму перспективаларының шеңберінен шығатын мәнге ие болды.

Сонымен қатар жаһандану процестері және экономикалардың өспелі өзара тәуелдік инновациялық процестерді басқару міндетін барынша қиындата түседі және жекелеген мемлекеттің инновациялық әлеуетін дамытуға меншікті стратегиялық әдістерді дұрыс белгілеу қабілетіне тәуелді етеді.

3.1. Әлемдік экономиканың инновациялық даму үрдістері

Әлемнің дамыған елдеріндегі инновациялық саясатты қалыптастыру кезінде жүйелік әдісті қолдану әсіресе мынадай әлемдік экономиканы дамытудың қазіргі заманғы үрдістердің арқасында бірінші кезектегі мәнге ие болды:

сапалы адамдық капитал үшін бәсекесі әлемдік инновациялық дамудың маңызды сипаттамасы болады, жоғары білікті персоналдың өсімтал ұтқырлығы да, сондай-ақ білімді тарату процесін қамтамасыз етеді;

білімді тарату процесіндегі ақпараттық технологиялардың рөлі инновациялық белсенділіктің одан әрі өсуі үшін өзекті бола түсуде, білім тарату процестері жеке экономиканың шегінен шықты;

жаһандану компанияларды технологиялардың мейлінше жоғары деңгейлеріне бәсекелесуге мәжбүрлейді және сонымен бірге инновацияларды мамандандыру мен оқшауландыру процестерін ынталандырады.

Инновациялық саясат жүргізуге жүйелік әдіс тұжырымдамасын іске асырған елдер уақыттың тарихи қысқа кезеңінде мемлекеттің өзара іс-қимыл тетіктерін, бизнесті, ғылымды және білімді қамтитын тиімді ұлттық инновациялық жүйе құра алды және жалпы ғылымды қажетсінетін ЖІӨ-ні ұлғайтуға қол жеткізді.

Мысалы, соңғы жылдардағы ғылыми-техникалық саланы жылдам кеңейткен өңірлері Оңтүстік Шығыс Азия елдері, Скандинавия елдері (Финляндия, Швеция) болды. Жаңа индустриялық елдер бір жарым-екі есе ЖІӨ-нің ғылымды қажетсінуін ұлғайтты және еуропа мен АҚШ елдерінің көрсеткіштеріне жақындады.

Ғылымға деген "мемлекеттік тапсырысты" тұрақтандыру немесе қысқарту жағдайында ұлттық бюджеттегі мемлекеттік сектордың үлесін қысқарту жаңа оң үрдіс болып табылады. Ірі корпорациялардың ғылыми бөлімшелері, шағын және орта ғылымды қажетсінетін фирмалар мемлекеттің көмегімен құрылған білім беру, инфрақұрылым және экономикалық сипаттағы кейбір жеңілдіктер жүйесіне сүйене отырып, ұлттық ғылыми-техникалық дамытудағы өз ұстанымдарын күшейтеді.

Көптеген дамушы елдерде ғылыми зерттеулер мен әзірлемелерді бюджеттен тыс қаржыландыру осы салаға бюджеттік бөлулердің көлемдерінен едәуір асып түседі. Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымына мүше елдер (бұдан әрі - ЭЫДҰ) бойынша ол орташа алғанда 1981 жылғы 55%-дан 90-жылдың бас кезінде 65% - ға дейін өсті.

Бюджеттен тыс қаражаттың бас көзі - ірі ұлттық және трансұлттық корпорациялар жетекшілік ететін кәсіпкерлік сектор. Дамушы елдердегі кәсіпкерлік сектордың корпорациясы ұлттық инновациялық жүйенің маңызды құрылымдары ретінде тарихи қалыптасты. Солар ғана, зерттеулерді бір уақытта қаржыландыра отырып және нақты өнімдер мен технологияларды, ғылыми нәтижелер мен өнертабыстарды іске асыра отырып, ғылыми-техникалық прогрестің (бұдан әрі - ФТП) негізгі бағыттары үшін өзіне экономикалық жауапкершілік алады, олардың үлесіне ғылымды жеке сектордың күштерімен қаржыландырудың қомақты бөлігі тиеді. Кәсіпкерлік сектор жұмсалатын қаражаттың көлемі бойынша, дәл солай ғылыми зерттеулермен айналысатын ғалымдар мен инженерлердің саны бойынша ФЗТК-нің перспективадағы ірі орындаушысы болып табылады және қала береді.

3.2. Қазақстанның инновациялық дамуының проблемалары және оны талдау

Жиырманшы жүз жылдықтың 90-жылдары ғылыми-технологиялық әлеуетті әлсіретуге, ғылымды қажетсінетін өндірістердің дағдарысына әкелген, Қазақстанда ғылыми-технологиялық дамытудың маңызды стратегиялық бағыттарындағы зерттеулерді күрт қысқарту, ғалым беделінің және ғылыми нәтижелердің сұранысқа ие болуының құлдырауы, кәсіпорындардың инновациялық белсенділігінің төмендеуі, мамандар мен зияткерлік меншіктерді шетелге қайтару болды.

Инновациялық процестерді басқаруға кешендік, жүйелік әрекет етудің болмауы елдің инновациялық әлеуетін дамытуды тежейді және оны одан әрі дамытудың басымдықтарын дұрыс білдіруге мүмкіндік бермейді.

Шешім таппауы отандық инновациялық әлеуеттің дамуына теріс әсер ететін мынадай негізгі проблемаларды бөлуге болады:

оларды тұтынушылардың талап етуі үшін оларды рынокқа шығару мақсатында технологиялар мен өнімдердің көпшілік ғылыми әдістемелерінің аяқталмауы. Бұл әлеуетті серіктестердің көз алдында ұсынылған технологиялардың (немесе өнімдердің) құнын күрт төмендетеді.

технологиялық жаңа ендірімелерді енгізудің және оларды рынокқа шығарудың қазіргі заманғы тетігінің болмауы. Нарықтық жағдайлардағы жаңа ендірімелерді игеру тетігі жоғарғы тәуекел, бірақ табысты жағдайда жоғары қайтарым тән болатын шағын инновациялық нарықпен үздіксіз байланысты. Дамыған экономикаларда шағын инновациялық кәсіпкерлікті дамыту үшін қажетті жағдайды (инфрақұрылымды) қамтамасыз ететін халық шаруашылығының ерекше секторы жұмыс істейді.

инновациялық жобаларға жәрдемдесетін, технологиялық парктер және мамандандырылған бизнес-инкубаторлар, тәуекелдік қаржыландыру қорларының желісі (венчурлік қорлар), олардың жылдам өсу кезеңіндегі фирмаларды қолдаудың арнайы қаржылық тетіктері, фирмаларды және зияткерлік меншікті сертификацияланған бағалаушылар және басқалары сияқты, дамыған инфрақұрылымдық элементтердің болмауы;

ішкі рынокта озық технологияларға және өнеркәсіптік жаңа ендірімелерге төлем қабілетті тапсырыстың болмауы. Ғылым және ғылыми-техникалық қызмет қызметтер саласына жатады және бұл қызметтерді рынок талап етуі тиіс. Өкінішке орай ғылыми қызметтер мен ғылымды қажетсінетін өнімдердің отандық рыногы қазіргі уақытта өте аз. Кәсіпорындардың көпшілігі ғылымның қызметтерін "сатып ала" алмайды.

Инновациялық жүйе қалыптастыруға жүйелік әрекет жасауды іске асыру үшін мемлекет тікелей немесе жанама қатысу арқылы инновациялық саясатты тиімді іске асыра алатын, оның негізгі кіші жүйелерін бөлу және қайта талдау қ а ж е т .

Инновациялық жүйе әрқайсысы тиісінше осындай элементтерді қосып алатын мынадай негізгі кіші жүйелерге бөлінеді:

ғылыми әлеует коммерциялық пайдалану деңгейіне дейін іргелік әзірлемелерді "жетілдіруді" жүзеге асыратын қолданбалы зерттеулердің дамыған саласын құру жолымен инновациялық даму үшін сөзсіз қажетті фактор қ а л ы п т а с а д ы ;

ғылыми әлеует мыналарды қамтиды:

мемлекеттік ғылыми ұйым - ұлттық ғылыми орталықтар, ғылыми-зерттеу институттары, жоғарғы оқу орындары, жобалық институттар;

ұлттық компаниялар жанындағы ғылыми ұйымдар, ірі кәсіпорындар ж а н ы н д а ғы з е р т х а н а л а р ;

жеке ғылыми-зерттеу және жобалық институттар;

ғылыми зерттеулермен айналысатын шағын және орта кәсіпкерліктер;

ғылыми кадрлар және дербес өнер тапқыштар;

материалдық-техникалық база;

Бүгінгі күні елдің ғылыми әлеуеті Білім және ғылым министрлігінің, салалық министрліктердің ғылыми ұйымдарымен, жеке ғылыми-зерттеу ұйымдарымен, шаруашылық жүргізу құқығындағы сәйкес бейімді институттарының қызметін үйлестіретін ғылыми зерттеулер бағыттары жөніндегі зерттеу орталықтарымен, сондай-ақ ұлттық компанияның қарамағындағы ғылыми-зерттеу институттарымен (бұдан әрі - ҒЗИ) танымал.

инновациялық кәсіпкерлік ғылыми-техникалық және өндірістік салалар арасындағы (делдалдық) рөлдерді байланыстыратын дамуды көздейді. Инновациялық кәсіпкерліктің түпкі мақсаты жаңа буынның рыноктың ағымдағы конъюнктуралық ахуалына жедел ден қоюға және бәсекеге қабілетті ғылымды қажетсінетін өнімді сериялық өндіруді және әлемдік стандарттар деңгейіндегі жоғарғы сұранысты жолға қоюға қабілеттік кәсіпорындарды дамыту болып т а б ы л а д ы ;

инновациялық кәсіпкерлік мыналарды қамтиды:

б и з н е с - с е р і л е р ;

к ә с і п о р ы н д а р ;

и н н о в а ц и я л ы қ м е н е д ж е р л е р ;

инновациялық қызметті іске асыру үшін қызмет көрсететін және жағдайларды қамтамасыз ететін өзара байланысты өндірістік, консалтингтік, білім және ақпараттық құрылымдардың кешені айқындалатын көп деңгейлі

ИННОВАЦИЯЛЫҚ

ИНФРАҚҰРЫЛЫМ;

инновациялық инфрақұрылым мынадай элементтерден тұрады:

ұлттық технологиялық парктер;
өңірлік технологиялық парктер;
технологиялық бизнес-инкубаторлар;
Ғ ы л ы м қ а л а ш ы қ т а р ы ;
ж ә н е с . с .

инновациялық кәсіпкерлікті және инфрақұрылымды тікелей және жанама мемлекеттік қолдаудың әртүрлі тетіктерінің ұштастырылуына негізделген инновациялық-технологиялық даму саласындағы ғылыми-өндірістік және білім беру процестерін кешендік қаржыландыруды қамтамасыз ететін **қаржылық инфрақұрылым**.

қаржылық инфрақұрылым мынадай элементтерден тұрады:

мемлекеттік даму институттары;
венчурлік қорлар;
кәсіпорындар;
жеке кәсіпкерлер;
екінші деңгейдегі банктер;

және басқалары.

3.2.1. Ғылыми-техникалық қызметтің жай-күйі мен оны іске асырудың тетіктері

Инновациялық даму елдің ғылыми-техникалық әлеуетімен ажырағысыз байланысты. Экономиканың дамудың инновациялық жолына көшуі жағдайында ғылыми әзірлемелерді коммерциялау процестерін үйлестіру және ынталандыру жөніндегі мемлекеттің рөлі өседі.

Ғылыми-техникалық әлеуеттің жай-күйі бірінші кезекте ғылымды қаржыландыру деңгейімен, оның материалдық-техникалық жағдайымен, алынған нәтижелердің тиімділігімен айқындалады. Соңғы жылдары Қазақстанда ғылымды мемлекеттік қаржыландыру деңгейі өсіп келеді: ЖІӨ-ге 2002 жылы - 0,13%, 2003 жылы - 0,14%, 2004 жылы - 0,16% . Бірақ, ол бұған қарамастан елемнің дамыған елдерімен салыстырғанда жоғары емес күйде қалып отыр.

Төменде ғылымды жылдар бойынша бюджеттік қаржыландырудың деректері келтірілген:

	2000 ж.	2001 ж.	2002 ж.	2003 ж.	2004ж.
Қаржыландыру мөлшері, теңге	2104314	3653177	4332136	6022384	8141116

ЖІӨ-ге %	0,08	0,1	0,13	0,14	0,16
----------	------	-----	------	------	------

Қаражаттың көп бөлігі (90%-дан астамы) ғылыми-технологиялық жұмыстарды жүргізуге бағытталған.

2003 жылы мемлекет ғылыми-зерттеу жұмыстарының 88,7% қаржыландырды.

Кейіндеп қалған материалдық базаға қарамастан Қазақстан ғалымдары өнеркәсіптің - көптеген салалары үшін бәсекелі технологиялық әзірлемелерге ие. - тау-кен-металлургиялық кешен, химия және мұнай химиясы, биотехнологияның ядролық және әртүрлі салаларға және басқаларына арналған ғарыштық технологиялар саласындағы.

Бұдан басқа, БҰҰ-ның 1995 жылы коммерцияландыру ғылымды бойынша өткізілген миссиясына сәйкес академиялық институттарының технологияларын іріктеп сараптамада қазақстандық ғалымдардың 23 әзірлемесі әлемдік деңгейде танылғандығын атап өту қажет. Соңғы жылдары халықаралық бағдарламалар шеңберінде республиканың ғалымдары өз зерттеулерін қаржыландыруға **г р а н т т а р** ұ т ы п а л у д а .

Қазіргі уақытта, өзінің коммерциялық қолданысын табуға инновациялық әзірлемелерді және шығармашылық идеялардың аз үлесі ғана ие болады.

Проблема, бүгінгі күні елде іс жүзінде тәжірибелік-өнеркәсіптік база мен жобалық-конструкторлық институттар бұзылуында және ғылыми зерттеулердің нәтижелерін экономиканың нақты секторына енгізудің тиімді тетігінің **б о л м а у ы н д а** б о л ы п т ұ р .

Ғылымның институционалдық құрылымында соңғы жылдары болып жатқан қайта құрулар ғылыми-зерттеу институттарының меншік нысандарындағы өзгерістерге қарамастан жалпы алғанда инновациялық дамудың талаптарына жауап бермейді. Ғылымда түпкілікті нәтижеге өндіріске жаңа өнімдерді енгізуге, жаңа коммерциялық тиімді технологияларды енгізуге әлсіз бағдар сақталып отыр.

Бірқатар салалық ұйымдар өзіндік мәртебесі бойынша ғылыми болып қағаз жүзінде қала отырып, іс жүзінде зерттеушілік қызметті жиып қойды және тек **ш а р у а ш ы л ы қ** к ұ р ы л ы м ғ а а й н а л д ы .

Инновациялық дамудың көзқарасы тұрғысынан қаражатты тиімді пайдалану, нақты айтсақ ғылыми әзірлеменің жылдамдығын нарықтық өнімге дейін жеткізу оны коммерциялау ең бірінші маңызға ие. Сондықтан осы бағдарлама негізінен қолданбалы ғылыми-технологиялық зерттеулерді дамытуға, қолдауға және ынталандыруға бағдарланған болады.

Қазіргі кезде қолданыстағы заңнамаға сәйкес Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі ғылым мен ғылыми-техникалық қызмет саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті орган болып табылады. Бұл

министрліктен өзге ғылыми-техникалық қызметпен салалық министрліктер де айналысады.

Уәкілетті органның функциясына бюджеттен қаржыландырылатын ғылыми зерттеулердің барлығына дерлігіне тәуелсіз ғылыми-техникалық сараптама жүргізуді ұйымдастыру кіреді.

Сараптау кезінде бағдарламаның ғылыми негізділігі, ғылыми ұжымның оңтайлы мөлшері мен құрамы, зерттеулердің бас ұйымы жобалауының негізінде мақсаттарға жетудің нақтылығы, орындасушы ұйымдарды тарту қажеттілігі және тағы басқалар тексеру мен бағалауға түседі.

Ғылыми зерттеулерді қаржыландыру, осының шеңберінде ғылыми ұйымдар ҒЗТКЖ жүргізуге мемлекеттік тапсырыс алатын ғылыми-техникалық бағдарламаларды қалыптастыру және іске асыру арқылы заңнамалық бекітілген бағдарламалық-мақсаттағы қағидаттар негізінде жүзеге асырылады.

Ғылыми зерттеулер мен ғылыми-техникалық бағдарламаларды бағдарламалық-мақсатты қаржыландыру ұсынылатын бағдарламалар мен ғылыми зерттеулердің нәтижелеріне мемлекеттік ғылыми және ғылыми-техникалық тәуелсіз сараптама міндетті жүргізіле отырып, конкурстық негізде жүзеге асырылады.

Қазіргі заманғы кезеңде бағдарламалық-мақсаттық әдіс шеңберінде мынадай ғылыми және ғылыми-техникалық бағдарламаларды қалыптастыру мен іске асыру жүзеге асырылады:

табиғи және әлеуметтік жүйелер туралы қағидаттық жаңа білімдерді және экономиканың жүйелік қайта құрылуының, қоғамның, мәдениеттің және ғылымның өзінің тұрақты дамуының ғылыми негіздерін әзірлеуді алу мақсаты бар ғылымның және ғылыми-техникалық прогрестің басым бағыттарының сол шектеулі саны бойынша іргелік зерттеулер;

- өнеркәсіптік-технологиялық және әлеуметтік экономикалық дамудың бас басымдықтарында ғылыми-техникалық әлеуетті шоғырландыруға қабілетті мемлекеттік ғылыми-технологиялық саясатты іске асырудың маңызды құралы ретіндегі республикалық мақсатты ғылыми-техникалық бағдарламалар;

- ғылыми-техникалық қызметтің нақты және кешендік-салааралық бағыттарын, қолданбалы және ендірмелі зерттеулер мен әзірлемелерді, өңір үшін басым ғылыми зерттеу бағдарламаларды білдіретін қолданбалы (салалық, салааралық және өңірлік ғылыми-техникалық) бағдарламалар;

- айқындалған басым бағыттар шеңберінде "тәуекелдік" пен перспективалық іргелік және қолданбалы зерттеулерді ынталандыру және өңірлердегі ғылыми зерттеулерді дамытуға ықпал ету мақсаты бар Ғылым қорының жобалары.

Қазіргі кезде Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия (бұдан әрі - ЖҒТК) мақұлдаған іргелік ғылыми

зерттеулердің 5 басым бағыттары айқындалған.

Басым бағыттар шеңберінде іргелік және қолданбалы ғылыми зерттеулердің бағдарламаларын іске асыруды ғылыми және ғылыми-өндірістік орталықтар мен Білім және ғылым министрлігінің басқа да ғылыми ұйымдары, бағдарламаның басқа әкімшілері жүзеге асырады. Орталықтардың қызметі, ғылыми бағыттардың үйлестірушілері ретінде ғылыми ұйымдарды жетелейтін әлеуеттерді сақтауға және одан әрі дамытуға, пәнаралық өзара әрекетті, материалдық және кадрлық резервті шоғырландыруға, ғылымның өндіріспен және біліммен ықпалдасуын жүзеге асыруға бағдарланған.

Бұл ретте Ұлттық ғылыми орталықтар қолданбалы зерттеулердің басым бағдарламаларын іске асыру жөніндегі бас ұйымдар болып айқындалған. Оның жекелей алғанда Қазақстан Республикасы Энергетика және минералдық ресурстар министрлігінің Ұлттық ядролық орталығы, Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің Радиоэлектроника және байланыстар жөніндегі, минералдық шикізатты кешендік қайта өңдеу жөніндегі ұлттық орталықтары.

Сонымен қатар ұлттық ғылыми орталықтар үшін "бас ұйымдар" мәртебесі заңды түрде бекітілмеген, ел экономикасының қажеттілігіне сүйене отырып, ғылыми бағыттарды үйлестіру бойынша оларға жүктелген функциялар толық көлемде іске асырылған емес.

Ғылыми зерттеулердің жоғарыда аталған бағдарламаларын орындауға ғылыми-зерттеу институттарымен қатар көптеген жоғары оқу орындары да қатысуда. Бұл ретте іргелік және қолданбалы бағдарламаларды іске асырудағы жоғары оқу орындардың үлесі орта есеппен тиісінше 12 - 20%-ды құрайды.

Одақтас мемлекеттің орталықтандырылған жоспарлық жүйесі жағдайында республиканың ғылыми-техникалық кешені жекелеген және едәуір тар ғылыми проблемаларды шешуге бағдарланды. Ірі ғылыми зерттеулер, әзірлемелер және ғылыми мектептер Ресей Федерациясында, Украинада және Беларусьсияда басымдықпен шоғырланды. Дегенмен, республикада катализ, органикалық синтез, микробиология, металлургия саласында әлемдік деңгейдегі күшті ғылыми мектептер қалыптасты.

Қазақстанның тәуелсіздік алғаннан кейінгі алғашқы жылдары қабылданған ғылыми-зерттеулер мен ғылыми-техникалық бағдарламаларды қаржыландырудың бағдарламалық-мақсаттық әдісі елдің ғылыми әлеуетін сақтауға және оны ғылымның мүлде жаңа бағыттарына сәйкес келетін ғылыми зерттеулерді орындауға бағыттауға мүмкіндік берді.

Соған қарамастан, мемлекеттік тапсырыс нысанындағы қолданбалы ҒЗТКЖ-ны қаржыландыру ел дамуының қазіргі заманғы кезеңінде Индустриялық-инновациялық даму стратегиясын іске асыру шеңберінде алға

қойылған міндеттерді толық түрде жүзеге асыруға және ашық ұлттық инновациялық жүйені құруға мүмкіндік бермейді. Қаржыландыруды гранттар нысанында емес мемлекеттік тапсырыс нысанында бөлу зерттеушілер үшін ішкі ынталар жасамайды және жартылай заңды енгізу компанияларын туындатады.

Бұдан өзге, іргелік ғылымға негізінен Білім және ғылым министрлігі, ал қолданбалы ғылымға министрліктердің тиісті салалары жетекшілік ететініне байланысты республикада елдегі барлық ғылыми зерттеулерді үйлестіретін бірыңғай органның жоқ екенін атап кету керек. Осыған байланысты инновациялық қызмет саласындағы мемлекеттік саясатты дамыту жөніндегі уәкілетті орган ретінде Индустрия және сауда министрлігі салалық органдармен бірлесіп өткізілген және өткізілетін, оның ішінде ғылыми-техникалық бағдарламалар шеңберінде орындалғандардың инновациялылығының және экономиканың нақты секторында сұранысқа иелілігінің, сондай-ақ бірнеше бағдарламалар шеңберінде зерттеулерді қаржыландырудың қолда бар тәжірибелерін алып тастау мақсатында қолданбалы зерттеулердің талдауын жүргізеді және тиімділігін айқындайды.

3.2.2. Инновациялық кәсіпкерлік

Инновациялық кәсіпкерлік экономикалық қызметтің ерекше түрі ретінде инновациялық процестің негізгі қозғаушы күші болып табылады.

Инновациялық кәсіпкерліктің субъектілеріне инновациялық қызметті жүзеге асыратын кәсіпорындар мен ұйымдар жатады. Инновациялық кәсіпорынның қызметі технологиялық немесе өнімдік инновацияларды пайдаланудың нәтижесінде пайда табудан көрінеді. Дамыған елдерде кәсіпорындардың 70%-на жуығы рыноктың жаңа сегменттерін игеру мақсатында өнімнің ассортиментін кеңейтумен байланысты инновацияларды жүзеге асырады. Осы ретте ҒЗТҚЖ-ға арналған шығыстар инвестициялардың 30%-на жуығын құрайды.

Инновациялық кәсіпорынның кәсіпкерлік қызметі мыналарға:

- жаңа ғылыми идеяларды әзірлеуге немесе іздеуге және оларды б а ғ а л а у ғ а ;
- қажетті инвестициялық ресурстарды іздеуге;
- жобаны немесе кәсіпорынды басқарудың тиімді модельдерін құруға;
- ақшалай табыс алуға негізделген.

Инновациялық кәсіпкерліктің басты функцияларының бірі ғылыми-техникалық және өндірістік сала арасындағы байланыстырушылық (делдалдық) рөлді жүзеге асыру болып табылады. Инновациялық кәсіпкерліктің жұмыс істеуі ғылыми-техникалық ұйымдар және шаруашылық субъектілер көтеруге мәжбүр инновациялық өнімді құрумен немесе жаңа

ғылыми-техникалық шешімдерді олардың коммерциялық пайдаланылу мүмкіндіктеріне дейін жеткізумен байланысты шығындарды азайтуға мүмкіндік б е р е д і .

Қазіргі уақытта Қазақстанда негізінен шетелдік капиталдың қатысуымен ірі корпорацияларда, ұлттық компанияларда, екінші деңгейлі банктерде, қаржылық-өнеркәсіптік топтарда менеджменттің жоғарғы деңгейі бар. Сонымен қатар, технологияларды, теорияларды және құқықтық қорғаудың тәжірибесін және зияткерлік меншікті пайдалануды коммерцияландырудың іскери қағидаттарын кәсіби меңгерген, инновациялық және жоғарғы технологиялық жобаларды басқара алатын кәсіби инновациялық менеджерлер - мамандардың институты мүлдем жоқ.

Кез келген елде және бизнестің кез келген түріндегі инвестордың негізгі тәуекелі барабар емес менеджментпен байланысты болғандықтан бұл тәуекелді барынша азайту басқару және кәсіпкерлік мәдениетті көтерумен, барлық деңгейдегі менеджерлерді сапалы оқытумен және қайта даярлаумен, оларды қажетті қолдаумен (консалтинг және ақпараттық) қамтамасыз етумен қол жеткізіледі.

Ұлттық экономиканың дамудың инновациялық қорына көшуі барлық қоғамның инновацияларды қабылдауынсыз және инновациялық процестерді басқару мен инновацияларды іске асыруды жүзеге асыруға қабілетті кадрлар жеткілікті санының болуынсыз мүмкін емес.

Қолда бар ғылыми-технологиялық әлеуетке қарамастан Қазақстанда инновациялық қызметтің мынадай **инновациялық өнімді құру және инновациялық өнімді рынокқа жылжытумен байланысты делдалдық қызметтерді орындау сияқты негізгі түрлерін** жүзеге асыратын кәсіпкерліктің болмауы елдегі төменгі инновациялық белсенділік себептерінің бірі болып табылады.

3.2.3. Инновациялық инфрақұрылым

Инновациялық инфрақұрылым субъектілері орындайтын негізгі функциялардың тізбесі:

- инновациялық даму субъектісін ұйымдық-құқықтық қалыптастыру процесіне жәрдемдесу жөніндегі қызметтер;
- бизнес-қызметтердің кешені (кешендік консалтинг);
- ақпараттық-коммуникациялық қамтамасыз ету;
- жалпы пайдалану - зертханалық, өндірістік жабдығына қол жеткізуді қамтамасыз ету;
- білім беру қызметтер кешені;
- технологиялар трансферті;

- өкілдік қызметтер (серіктестік байланыстар орнату).

Қазіргі сәтте Қазақстанның инновациялық инфрақұрылымын мемлекеттік бюджет (республикалық, жергілікті бюджеттер, мемлекет қатысатын ұйым қаражаты) қаражатының қатысуымен құрылған, сондай-ақ мемлекет құрған сервистік даму институттарының қатысуымен құрылған жұмыс істеп тұрған субъектілер құрайды.

Қолданыстағы инфрақұрылым оның субъектілерінің арасындағы өзара әрекет етудің қажетті деңгейін қамтамасыз етпейді және ҰИЖ-ға қатысушылардың қызметінің процесіне және өзара іс-әрекетіне қажетті сервистердің барлық тізбесін ұсынатын кешендік ұйымдардың жүйесі болып табылмайды.

Қазақстанда ұсынылған инновациялық инфрақұрылымның сапасы мен саны Қазақстанның инновациялық даму ерекшелігін, нақты алғанда мыналарды:

инновациялық әлеуетке ие өңірлерді аумақтық шоғырландыру және өңірлердің инновациялық инфрақұрылымды жеткіліксіз қамтуы;
қолдау инфрақұрылымын салалық та, өңірлік инновациялық даму процестер ретінде де құру қажеттілігін;

Қазақстанның индустриялық-инновациялық дамуының бірінші кезеңіндегі, бір өңірде инновациялық инфрақұрылым объектілерінің көп санын қажет етпейтін инновациялық бастамалардың салыстырмалы төменгі санын;

шығындардың орындылық қағидатының қажеттілігін және олардың мемлекеттік бюджеттің мүмкіндігіне сәйкестігін;

инновациялық инфрақұрылым ұйымдарының олар жекелеген функцияларды қайталаумен болдырмау үшін мейлінше оңтайлы нысандарын таңдауды;

ҰИЖ-дың барлық элементтері мен қатысушыларының өзара іс-қимыл процестерін ақпараттық қамтамасыз ету жүйесінің нақты болмауын және оны құрудың аса қажеттілігін қанағаттандырмайды.

3.2.4. Қаржылық инфрақұрылым

Дамыған инновациялық жүйелері бар барлық елдердегі инновациялық қызметті қаржыландыру ағыны мынадай компоненттерден қалыптасады:

- ҒЗТКЖ-ға мемлекеттік гранттар жүйесі, олардың нәтижелерін патенттеу және басқа да мақсаттар;

- венчурлік капитал;

- ҒЗТКЖ-ға арналған корпоративтік шығындар мен олардың нәтижелерін енгізу;

- жекелеген инвесторлардың шығыстары.

Қазіргі уақытта Қазақстанның ҒЗТКЖ-ның қаржылық инфрақұрылымы мына көздерден жүргізіледі:

- Ғылым қорын қоса алғанда, ғылыми зерттеулер бағдарламаларына арналған республикалық бюджет қаражаты;

- ұлттық компаниялар мен кәсіпорындардың қаражаты;
- жеке инвесторлардың қаражаты;
- "Ұлттық инновациялық қор" АҚ-тың қаражаты;
- венчурлік қорлардың қаражаты.

ҒЗТКЖ-ды бюджеттік қаржыландыру республикалық бюджеттің, Ғылым қорының қаражатынан жүзеге асырылады. Бұдан өзге, "Ұлттық инновациялық қор" АҚ-тың (бұдан әрі - ҰИҚ) (елдегі инновациялық белсенділікті жандандыру мақсатында 2003 жылы құрылған және басқалармен қатар "қорлар қорының" функциясын орындайтын мемлекеттік даму институты) инвестицияларының бағыттарының бірі қолданбалы ҒЗТКЖ-ды конкурстық негізде гаранттар беру жолымен қаржыландыру болып табылады.

Инновациялық жобаларды қаржыландыру құрылған мемлекеттік даму институттары арқылы жүзеге асырылады.

Мемлекеттің күш салымы инновациялық процеске кәсіпкерлер мен жеке капиталдың қатысуынсыз жеткілікті түрде тиімді емес. Қазіргі кезде кәсіпкерлердің отандық ғылыми әзірлемелерді іздестіруде, бағалауда және жылжытудағы қызығушылығының әлсіздігі байқалып отыр.

Венчурлік қорлар венчурлік инвестициялаудың негізгі тетігі болып табылады. Венчурлік инвестициялауды дамытудың бастапқы кезеңінде қызметі инновацияларды құруға және/немесе коммерцияландыруға бағытталған жеке отандық және шетелдік капиталды тарту мемлекеттің тікелей үлестік қатысуымен венчурлік қорларды құру кезінде мүмкін болады. Венчурлік қорға инвестицияланатын мемлекеттік қаражат бұл қорға кіретін жеке инвесторлардың тәуекелдерін төмендетеді. Венчурлік индустрияны қалыптастырудың бастапқы кезеңіндегі мемлекеттік жәрдемдесудің мұндай нысаны барлық елдерде дерлік өзінің тиімділігін көрсетті.

Мемлекеттің венчурлік қорларды құруға қатысуы ҰИҚ арқылы жүзеге асырылады. ҰИҚ-тың инновациялық саясатының негізгі бағыттарының бірі құрылатын венчурлік қордың жарғылық капиталына бақылаусыз қатысу (49%-ға дейін) жолымен отандық және шетелдік инвесторлармен бірлесіп, венчурлік қорлар құру болып табылады.

Осы Бағдарлама қызметі компанияның/жобаның тіршілік ету кезеңінің бастапқы кезеңіне арналған инновацияларды құру және коммерцияландыруға бағытталған компаниядағы инвестицияларды венчурлік инвестициялау ұғымын ғана шектейді.

Осыған байланысты осы Бағдарламада мынадай ұғымдар пайдаланылады:

Венчурлік инвестициялау - идеяларды жаңа өнімнің тұсаукесер үлгілерін

құруға және оның коммерциялық әлеуетін бағалауға дейін жеткізуге байланысты қолданбалы ҒЗТКЖ-ның зерттеулері (1); бастапқы сериялық өндіріс және өнімді бірінші сату (2); өндірісті ерте ұлғайту және өнімді өткізудің жаңа рыноктарына шығу (3) кезеңдерінде инновацияларды құруға және/немесе коммерцияландыруға бағытталған инвестициялау.

Венчурлік қор - венчурлік инвестициялауды жүзеге асыру мақсатында заңды тұлға құрумен де, құрмай да жасақталған заңды және/немесе жеке тұлғалардың біріктірілген капиталы.

Венчурлік қордың компаниясын басқарушы (менеджер) - инвестициялардың объектілерін таңдау және бағалау, компаниялармен мәмілелер жасасу, олардың қызметін бақылау және олардан шығуды қамтамасыз ету жөніндегі қызметті қамтитын венчурлік қорды басқару үшін жауапты заңды тұлға.

Шығу - инвестордың оның иелігіндегі акциялардың пакетін/қатысу үлесін сатудағы венчурлік инвестициялау процесінің аяқталған кезеңі.

Венчурлік инвестициялауды дамытудың бұл кезеңінде мынадай сәттерді ескеру қажет:

Бүкіл әлемдегі венчурлік қаржыландыру 2000-2001 жылғы дағдарыстан кейін стагнациялық кезеңді бастан кешіріп отыр, венчурлік қорларға қаражат тартудың көлемі Еуропада да, АҚШ-та да қысқарып жатыр, бұл Қазақстандағы венчурлік инвестицияларды тарту жөніндегі міндеттердің орындалуын қатты қиындатады;

дамыған елдердегі венчурлік қор менеджерлерінің басым көпшілігі инвестициялаудың географиясын дамыған елдерден тысқары ұлғайту туралы мәселеге және жекелей алғанда Қазақстандағы инвестициялау ұсыныстарына сақтана қарайды;

барлық қор менеджерлерін бірінші кезекте елдегі венчурлік кәсіпкерлікті дамыту мәселесі және оны қолдау жүйесі қызықтырады. Егер елде идеялар мен ғылыми-зерттеу ұжымдары түрінде емес, мемлекеттік қолдау жүйесі бар инновациялық менеджерлер мен кәсіпкерлер жетекшілік ететін тіркелген компаниялар объектілеріне таңдау болмаса шетелдік қорлар елге келмейді;

кейбір басқарушы компаниялар *бірінші* қадам ретінде жобаларды ғылыми-техникалық талдау, инвестициялау процесі, инвестициялар қоржынын әртараптандыру, тәуекелдерді бағалау, жобадан шығу әдістемесі бойынша консалтингтік қызметтерді, *екінші ынтымақтастық* кезеңін (кем дегенде бір жылдан кейін) олар Қазақстанда олардың қатысуынсыз толықтырылатын венчурлік қорларды басқару бойынша бірлескен компаниялар құру туралы мәселені қарауға дайын болады. Тек бірлескен жұмыстың *үшінші* кезеңін ғана акционерлердің алдына Қазақстандағы өз қорларының қаражатын тарту бойынша мәселе қоятын болады. Бұл жолдың болуы міндетті түрде деп ұғынылады және еуропа қор менеджерлерінің тәжірибесін, жұмыс

технологиясын қабылдауға, оларға елдегі венчурлік капиталға сұраныстың және инвестициялардың кірістілігінің бар екенін көрсетуге мүмкіндік береді;

көптеген қорлармен және венчурлік қорлардың активтерін басқару жөніндегі компаниялармен жұмыстық өзара іс-қимылын орнату үшін оларға ақшаны инвестициялау, олардың акционерлерімен өзара қатынасты орнату, өз мамандарын тағылымдамаға жіберу және одан әрі Қазақстандағы инвестициялауға бұл қорларды тартуға, біздің елімізде инвестициялау үшін бұл қорларды тартуға мүмкіндік беретін олардың акционерлері (пайшылары) болу қажет. Венчурлік капиталды елге тартудың бұл тәсілін Оңтүстік Шығыс Азия, Корея және тағы басқа елдер пайдаланды;

Қазақстандағы венчурлік инвестициялауды, әсіресе Бағдарламаны іске асырудың бірінші кезеңінде дамыту, венчурлік капитал рыногын капиталдандыру тек отандық институционалдық инвесторлар мен қаржылық институттардың белсенді қатысуы кезінде ғана мүмкін болады. Дамыған елдерде нақ осылар венчурлік капиталдың негізгі көздері болып табылады. Мәселен, АҚШ-та 2000 жылы институционалдық инвесторлардың үлесіне венчурлік капиталдың 60%-ына жуығы ал банктер үлесіне 23%-ы тиесілі болды. Еуропада қаржылық институттар сияқты институционалдық инвесторлардың үлесіне венчурлік капиталдың 30%-ына таяуы тиесілі болды.

Қазақстанда қазіргі сәтке екінші деңгейдегі банктер, инвестициялық қорлар, қаржы-өнеркәсіп топтары олардың бір бөлігі реттегіш режимін ырықтандырудан экономиканың нақты секторына, оның ішінде венчурлік капитал түрінде құйылған қаржылық ресурстардың үлкен көлемін жинақтады.

Сонымен қатар, Қазақстанда институционалдық инвесторлар мен қаржы институттарының венчурлік қаржыландыруға қатысуы үшін елеулі кедергілер бар. Мәселен, *"Инвестициялық қорлар туралы"* Заңға сәйкес акционерлік инвестициялық қордың акционерлері компаниясы басқарушы бола алмайды. Тыйым салу тәуекелдік инвестициялаудың акционерлік инвестициялық қордың акционерлеріне қолданылмайды. Бірақ тәуекелдік инвестициялау қорының қызметіне елеулі шектеулер орнатылады. Мысалы, тәуекелдік инвестициялаудың акционерлік инвестициялық қорының акциялары сауда-саттықты ұйымдастырушылардың сауда-саттық жүйелерінің айналымына жіберілмейді. *"Сақтандыру қызметі туралы"* Заңға сәйкес сақтандыру ұйымы өз активтерін жоғары өтімді құралдарға, оның ішінде ең жоғары санат бойынша сауда-саттықты ұйымдастырушылардың ресми тізіміне енгізілген Қазақстан Республикасы эмитенттерінің мемлекеттік емес эмиссиондық бағалық қағаздарын орналастыруды жүзеге асырады. *Зейнетақы қорлары "А"* санаты бойынша сауда-саттықты ұйымдастырушылардың ресми тізіміне енгізілген Қазақстан Республикасы ұйымдарының мемлекеттік емес эмиссиондық бағалы

қағаздарына инвестициялауға құқығы бар. *Екінші деңгейдегі банктердің* инвестициялық қызметі капитал реттегішін есептеу кезінде жүргізілген инвестициялардың барлық сомалары алынып тасталатын оларға қарсы активтер мен шартты міндеттемелердің жіктелімі және провизиялар құрудың ережесін ескере отырып, жүзеге асырылады.

Жаңа өспелі компанияларға (бизнес қамқоршылары, немесе ресми емес инвесторлар) тікелей қаржы қаражатын инвестициялайтын жеке инвесторлар венчурлік капиталдың ресми емес рыногын құрады. Абсолюттік көріністегі венчурлік капиталға салыстырмалы түрдегі өзінің елеусіз үлесіне қарамастан, бизнес қамқоршылары компания дамуының бастапқы кезеңінде (бастапқы және сөре кезеңдерінде) инвестициялаудың маңызды көздерінің бірі болып табылады.

Қазақстанда реформалар жылдарында жеке кәсіпкерлерде, халықта венчурлік жобаларға инвестициялануы мүмкін елеулі қаржы ресурстары жинақталды. Сонымен қатар инвестициялық инфрақұрылымның жоқтығы, кәсіпкерлік дағдының төменгі деңгейі, ақпараттық желілердің жоқтығы венчурлік инвестицияға жеке инвесторлардың қатысуына кедергі жасайды.

Консультациялық қызметтерге және оларға жеке инвесторларды енгізетін жобалар бойынша деректер қорын құру жолымен жобаларды жылжытуға дайын жеке консалтингтік компаниялар бар. Алайда, бұл компаниялардың қызметтері бірінші кезекте олардың инвестиция тарту және/немесе жобаны іске асыру түрінде нәтижелерге жету емес, бизнес жоспарларға әзірлеуге өтініш білдірушілерден төлем алу есебінен қысқа мерзімдік пайда алуға бағытталған. Яғни, мұндай компаниялар идеялар кезеңінде перспективалық жобаларды тиісінше іріктеуге мүдделі емес, ал өздерінің қызметтеріне тапсырыстар алуға және ағымдағы пайдаға ғана мүдделі.

Осылайша мемлекет инновациялық қызметті қаржыландырудың қазіргі заманғы жүйесін құру үшін төменде ұсынылған іс-шаралар кешенін іске асыруы тиіс.

4. Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері

Осы бағдарламаның мақсаты **отандық, сондай-ақ шетелдік ғылыми әлеуетті және технологияларды пайдалану негізінде бәсекеге қабілетті түпкілікті өнімді жасауды қамтамасыз ететін ашық түрдегі инновациялық жүйені қалыптастыру**
б о л ы п **т а б ы л а д ы .**

Бағдарламаның негізгі міндеттері:
ғылыми әлеуетті дамыту;
инновациялық кәсіпкерлік ортаны қалыптастыру және қолдау;
көп деңгейлі инновациялық инфрақұрылымды қалыптастыру және дамыту;

гранттарды беру түрлерін кеңейтуге және венчурлік қорлар құруға қатысты қаржылық инфрақұрылымның элементтері мен тетіктерін қалыптастыру және дамыту;

ҰИЖ-дың элементтері арасында тиімді өзара іс-әрекетті қамтамасыз ету; нормативтік құқықтық базаны жетілдіру болып табылады.

5. Бағдарламаны іске асырудың негізгі бағыттары мен тетігі

Осы Бағдарлама **елдің экономикасындағы инновациялардың пайда болуы, таралуы мен пайдаланылуының мейілінше оңтайлы тетіктеріне** белсенді мемлекеттік реттеу жүргізуді, **яғни олардың тиімді коммерцияландырылуын болжайды.**

Мыналарды қоса алғанда қоғамның барлық салаларының мүдделерін көрсететін ұлттық инновациялық жүйе әзірленетін болады:

мемлекет;
іскер топтар;
өндірушілер;
тұтынушылар;
әзірлеушілер;
ғылыми-техникалық зиялы қауым;
қаржы институттары.

Қазақстанда ҰИЖ-ды қалыптастырудың негізгі қағидаттары: мемлекеттің ҰИЖ-ны қалыптастыру мен дамыту процесіндегі белсенді рөлі; мемлекеттің жеке капиталмен серіктестігі; жүйенің ашық сипаты.

Мемлекеттің белсенді рөлі бірінші кезекте ҰИЖ-ды қалыптастыру үшін қажет. Шетелдік тәжірибені талдау көрсетіп отырғандай әлемнің бір де бір елінде рынок, жеке сектор ҰИЖ-ды дербес қалыптастырған жоқ. Барлық елдерде ұлттық экономиканың бәсекеге қабілетін арттыру үшін мемлекет жүйеге белсенді қатысушының рөлін өзіне алуға тура келді. Мемлекеттің белсенді рөлі ҰИЖ-дың барлық элементтерінің өзара іс-қимылдарын мемлекеттік деңгейде үйлестіруді жүзеге асыруға; дамудың ұлттық, салалық және өңірлік басымдықтарының келісушілігін қамтамасыз етуге; ресурстарды басым бағыттарға шоғырландыруды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Мемлекеттің жеке капиталмен серіктестігі инновациялық даму процесінде жеке сектордың ресурстарын тарту үшін қажет. Мемлекет жеке секторды алмастыруы тиіс емес, ол ҰИЖ-ды қалыптастыру мен дамыту процесінде ұйымдастырушы, катализатор және үйлестіруші ретінде ғана көрінеді, бірақ оның басты мақсаты - жеке капиталды инновациялық процестерге белсенді

қатысуға тарту болып табылады. ҰИЖ-дың қалыптасуына қарай оның жұмыс істеуіндегі және одан әрі дамуындағы мемлекеттің рөлі қысқаратын болады.

Ұлттық инновациялық жүйенің ашық сипаты оның тиімділігін қамтамасыз ету үшін шешуші маңызы бар. Ашықтық дәстүрлік ғылыми ортада да, дара өнер тапқышта туындаған ішкі және сыртқы инновацияларды қабылдау жүйесінің қабілетін білдіреді. ҰИЖ кез келген қызықты өнертабысты, кез келген коммерциялық перспективалық әзірлемені іске асыру мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс. Бұл өндіріс пен ғылыми зерттеулердің жаһандану процестерінен барынша нәтиже алуға, инновациялық қызметке елдің барлық талантты адамдарын тартуға мүмкіндік береді.

5.1. Ғылыми әлеуетті дамыту

Ғылыми әлеуетті дамыту жөніндегі шаралар қолданбалы ғылымның өндіріске, бизнеске барынша жақындауы, ҒЗТКЖ-дың нәтижелерін өндіріске енгізу, оларды коммерциялық пайдалануға лицензияларды сату нысанындағы түпкілікті нәтижеге толық бағдарлауға бағытталады болады.

Қолданбалы ҒЗТКЖ-ды қаржыландыру үшін бағдарламалық-мақсатты әдіс технологиялық проблемаларды шешу және энергиямен жабдықтау, қоршаған ортаны қорғау және т.б. саладағы жеке кәсіпорынның бәсекеге қабілетін көтеру үшін үлкен мәнге ие нақты жобаларды қаржыландыру үшін мемлекет қаржылық көмек көрсету үшін қолданатын әлемнің озық елдерінің тәжірибесін пайдалану қажет.

Төменде мазмұндалған қағидаттар мен тетіктер қоғамдық ғылымдарға, іргелік ғылыми-зерттеулерге қажетті емес екенін атап кету қажет.

ҰИЖ-дың ғылыми-техникалық әлеуетін дамыту жөніндегі барлық іс-шаралар мынадай қағидаттарға құрылатын болады:

1. ҒЗТКЖ-ды гранттық негізде қаржыландыру,
2. ҒЗТКЖ-ды жеке сектормен тете қаржыландыру,
3. Ғылыми-техникалық сараптаманың тәуелсіздігі,
4. Қолданбалық ғылыммен айналысатын ҒЗИ-ді жекешелендіруді қоса алғанда, ұйымдық құрылымды өзгерту.

Инновациялық қызметті жандандыру үшін бірінші кезекте қолданбалы ғылыми-техникалық бағдарламаларды және қолданбалы ҒЗТКЖ-ды **қаржыландырудың схемасын** қаржыландыру тәсілі өзгертілетін болады.

Қолданбалы ҒЗТКЖ-ны қаржыландырудың бағдарламалық-мақсатты әдісі мынадай қағидаттарға негізделуі тиіс:

ғылыми-техникалық бағдарлама мақсатының, міндетінің және мазмұнының нақтылығы;

зерттеулер нәтижелерінің ашықтығы,

Қолданбалы ҒЗТКЖ-ны және ғылыми-техникалық бағдарламалар шеңберіндегі жобаларды қаржыландырудан өзге елдің экономикасы үшін маңызды мәні бар қолданбалы ірі жобалар қаржыландырылатын болады.

Олар үшін қаржыландыру схемасы мыналарды көздейтін болады:

1. Жобаларды жекелеген, сол сияқты конкурстық негіздегі ғылыми-техникалық бағдарлама.

Конкурсты ұтып алған бекітілген технологиялық басымдықтар негізінде зерттеушілер грант нысанында қаржыландыру алады. Бұл ретте қаражат бақылаусыз және қайтарусыз негізде емес, ал үлестері 50 %-дан аспайтын әзірлеуші, ұйым және мемлекет арасында зерттеулердің нәтижелеріне арналған мүліктік құқықтарды бөлу шартында бөлінетін болады. Қаржыландырудың бұл нысаны зерттеушілер үшін де және перспективада орындалған ғылыми зерттеулердің нәтижелерін коммерциялық пайдаланудан кірістің дербес көздерін алатын ғылыми ұйымдар үшін де күшті ынта береді.

2. Қолданбалы ғылыми зерттеулерді жеке капиталмен тең қаржыландыру. Бұл ғылыми зерттеулерді қаржыландыруға өнеркәсіп салаларының проблемалы мәселелерін, кәсіпкерлік субъектілерінің жекелеген проблемаларын шешу үшін, сондай-ақ бизнес қызығушылық танытқан ғылымды қажетсінетін өндірістерді құру үшін мүдделі жеке бизнестің қосылатындығын білдіреді. Бизнестің инновациялық белсенділігінің төмендігін ескере отырып, қазіргі уақытта экономика секторларының көпшілігі, мемлекет бұл секторлардағы зерттеулерді 100 % қаржыландыруды, бірақ ҒЗТКЖ-дың кейінгі кезеңдеріндегі қаржыландыруға бизнесті біртіндеп қоса отырып, мемлекеттің қатысуын 10-30 % -ға біртіндеп қысқарта отырып, ірі кәсіпкерліктің де, орта және шағын кәсіпкерліктің де мүдделі өкілдерімен тұрақты сұхбат жағдайы кезінде өздеріне а л у ы т и і с .

Елдің ғылыми әлеуетін дамыту үшін сараптама жүргізу үшін ұлттық компаниялар, ірі бизнес, ғылыми ұйымдар, даму институттары өкілдерінің отандық сарапшыларынан өзге жоғары білікті шетелдік сарапшыларды тарту жолымен тәуелсіз ғылыми сараптама институтын жетілдіру қажет. Тәуелсіз сарапшылардың еңбегін төлеу республикалық бюджет қаражаты есебінен жүргізіледі.

Қолданбалы ҒЗТКЖ-ны қаржыландырудың жоғарыда көрсетілген қағидаттары бағдарламалық-мақсатты әдіс ретінде де, дәл сондай жеке мега-жобалар ретінде де кәсіпорынның, саланың нақты технологиялық проблемаларын мақсатқа сай шешуге, олардың бәсекеге қабілеттігін көтеруге, жаңа, нақты қажеттілік тудырған өнімді немесе қызметтерді құруға мүмкіндік б е р е д і .

Елдің ғылыми әлеуетін инновациялық процеске белсенді тарту үшін олардың қызметінің ғылыми және инновациялық кәсібін сақтау үшін инвестициялар тарту мақсатында ғылыми-техникалық саланың жекелеген объектілерін қайта жаңғырту және жекешелендіруді жалғастыру қажет.

Мемсектордың құрамына мемлекеттік басқаруға және бюджеттік салаға (денсаулық сақтау, білім беру, экология, қорғаныс және т.б.) тікелей қызмет көрсететін институттар ғана енетін болады.

Шетелдік консультанттардың көмегімен дамыған елдердің тәжірибесін пайдалана отырып, оларды озық ғылыми-техникалық ұйымдарға айналдыру мақсатында жұмыс істейтін зерттеу орталықтарынан, ғылыми-зерттеу институттарынан, жекелеген ғылыми зертханалардан бастапқы топ әзірленетін болады.

Мұндай озық ғылыми орталықтар Қазақстанның университеттері мен зерттеу институттары, іскер топтары өкілдерінің, сондай-ақ көрнекті халықаралық ғалымдардың қатысуы кезінде екі басты өлшем бойынша іріктелетін болады:

- әлемдік деңгейде ғылыми зерттеулер жүргізу бойынша әлеуеттің болуы;
- мұндай зерттеулердің Қазақстанның ағымдағы және келешектегі экономикалық дамуы үшін маңыздылығы.

Әлемнің барлық индустриялық дамыған елдерінде көптеген өнеркәсіп компанияларының бұл елдерде жүзеге асырылатын қолданбалы зерттеулер мен әзірлемелердің негізгі көлемін орындайтын меншікті ғылыми-зерттеу институттары мен зертханалары бар. Нақ осы бөлімшелер жоғары тиімді жаңалықтардың тұрақты фирмаішілік бастамасын, зерттеулерге нақты практикалық бағдар беруді, ғылыми зерттеулердің нәтижелерін өндірісте жедел пайдалануды қамтамасыз етеді. Бұдан өзге, өнеркәсіп компанияларында ғылыми бөлімшелердің болуы мұндай бөлімшелер өнеркәсіпте практикалық қолдану үшін көптеген ғылыми зерттеулерді бейімдей алатын болғандықтан, ірі іргелік жаңалықтар базасында қағидатты жаңа технологияларды құруға және игеруге ықпал етеді.

Қазақстанда қазіргі кезде қолданбалы зерттеулер мен тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды орындайтын ғылыми ұжымдар (салалық және бұрынғы салалық, қазіргі акционерлік ғылыми ұйымдар) әдетте "Ғылым - өндіріс-рынок" циклінің тиімді жұмыс істеуі үшін барынша елеулі кедергілердің бірі болып табылатын өнеркәсіп кәсіпорындарынан ұйымдық, экономикалық және психологиялық бөлінген.

Осыған байланысты мемлекеттік сектордың бірқатар ұйымдарын ірі компаниялар, ірі бизнес ғылыми саланы сақтау жағдайында (корпоративтік ғылымды дамыту) жағдайларында жекешелендірілетін болады (инвесторларға сату). Екінші жағынан бірқатар ғылыми ұйымдар жоғары оқу орындарының

қ ұ р а м ы н а

к і р е д і .

Қолданбалы ҒЗТКЖ-ны, әсіресе мемлекеттік қаржыландыру есебінен жүргізілетіндерді үйлестіру қажет. 2005-2006 жылдар ішінде Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің инновациялық қызмет саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру жөніндегі уәкілетті орган ретінде және Білім және ғылым министрлігінің ғылым және ғылыми-техникалық қызмет саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру жөніндегі уәкілетті орган ретінде салалық министрліктермен, Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссиямен, ҰИҚ-пен, "Инжиниринг және технологиялар трансферті орталығы" АҚ-пен, бизнеспен және кәсіпкерлікпен өзара әрекетінің рәсімдері мен тетіктері пысықталатын болады.

Бұл үшін көрсетілген уәкілетті органдардың, ғылыми-техникалық қызметтің басқа қатысушыларының арасындағы функциялардың нақты жігін ажырату жөніндегі тиісті нормативтік құқықтық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажет.

Технологиялар трансферті

2005 жылдың ішінде мемлекет есебінен жүргізілген немесе жүргізіліп жатқан нақты ғылыми зерттеулердің нәтижелерін олардың өзектілігін және әлеуметтік-экономикалық дамытудың қолданыстағы шарттарында коммерциализациялау мүмкіндігін айқындау мақсатында сараптау және іріктеу жөніндегі жұмысқа кірісу қажет.

2005-2006 жылдарда жүргізілген зерттеулердің нәтижелеріне мемлекеттің зияткерлік меншігі құқықтарын пайдалану тәртібін айқындау жөнінде ұсыныстар әзірленетін болады.

2005 жылы Дүниежүзілік банкпен бірлесіп Озық технологиялар орталықтарын құру бойынша жоба бастама алатын болады. Дүниежүзілік банк әлемдік рынокта коммерциализациялаудың жоғарғы әлеуетіне ие ғылым саласын айқындайтын маркетингтік зерттеулер жүргізетін болады. Озық технологиялардың құрылған орталықтары осы салалардағы инновациялық әзірлемелерге технологиялық қаржылық, құқықтық және ұйымдық жәрдем көрсету жолымен қолдауды қамтамасыз ететін болады.

Озық технологиялар орталықтарын дамыту жетекші шетелдік сарапшылардың техникалық жәрдемімен жүргізілетін болады.

Технологиялар трансферті процесіндегі маңызды рөл дамуында Қазақстан әлемдік рыноктағы еңбекті халықаралық бөлуге сәтті енуі үшін салыстырмалы артықшылыққа ие болатын Маркетингтік-талдамалық зерттеулер орталығы жүргізген зерттеулерге тиесілі болмақ.

Ақпараттық инфрақұрылым

Ақпараттық алмасу дамыту процесінің және әсіресе, білімдерді, технологияларды, ақпараттарды беру процестеріне негізделген инновациялық дамытудың шешуші факторының бірі болып табылады.

Қазақстанда жалпы жүйе құру қажет. Ол Қазақстанның мемлекет ішіндегі, дәл сондай шетелдік серіктестерге индустриялық-инновациялық дамуы процестерінің жалпы кешенін ашып көрсететін болады - "Виртуалдық технопарк" инновациялық дамытудың бірыңғай ақпараттық жүйесі (бұдан әрі - "Виртуалдық технопарк" БАЖ).

Ақпараттық жүйе әріптестер мен инвесторларды іріктеу мақсатымен ұсынылатын және талап етілетін технологиялар бойынша ақпаратты жинауға, талдауға және пайдалануға мүмкіндік беретін іргетасын білдіруі тиіс. Инновациялық дамудың "Виртуалдық технопарк" БАЖ даму және ұйымның инновациялық дамуына іске қосылған басқа да институттардың қызмет көрсетуін білдіретін көп деңгейлі дерекқорды білдіреді деп жоспарлануда. Жүйе қазіргі заманғы технологияларды әлеуетті жеткізушілер мен тұтынушылардың арасындағы барынша мүмкін болатын байланыстардың санын ұйымдастыру процесін қамтамасыз ететін болады, ғылыми-технологиялық дамуды болжау үшін негізге болады.

Мемлекеттік институттардан жеке секторға "Виртуалдық технопарк" БАЖ шеңберінде ұсынылатын қызмет көрсетулердің көлемі мен бағытын назарға ала отырып, "Виртуалдық технопарк" БАЖ сервистері электронды Қазақстан Республикасының даму инфрақұрылымының мемлекеттік бағдарламасына енгізілген.

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес осы ақпараттық жүйе шеңберінде елдің ғылыми-техникалық әлеуетінің картасы және мемлекеттік индустриялық инновациялық саясатты қалыптастыру, іске асыру, оның мониторингі кезінде, сондай-ақ зерттеушілердің, кәсіпкерлердің, шетелдік инвесторлардың жұмысында пайдаланылуы мүмкін электрондық дерекқор құрылатын болады. Мұндай жұмыс білімнің қазіргі кластерлерін орналастыру кестесін, жекелеген зерттеушілердің біліктілігін айқындайды, әртүрлі ғылыми пәндер арасында әлеуетті байланыстарды бөледі.

"Виртуалдық технопарк" БАЖ сапасын және оның қойылған міндеттерді орындауды қамтамасыз ету қабілетін айқындайтын негізгі факторлар мыналар болады:

- ҰИҚ субъектілері қызметінің ақпараттандыру дәрежесі;
- ҰИҚ арқылы субъектілер арасындағы өзара іс-қимылдың деңгейі.

2005 жылы "Виртуалдық технопарк" БАЖ-дың техникалық-экономикалық негіздемесі әзірленетін және 2006 жылы оны құруға шығыстар жоспарланатын болады.

5.2. Инновациялық кәсіпкерлікті дамыту

Осы бағдарлама шеңберінде мемлекет инновациялық кәсіпорындар жүйесін қалыптастыру және оларды жандандыру жөнінде бірқатар шаралар қабылдайды.

Инновациялық кәсіпорындардың тиімді төлемдігінің негізгі себептерінің бірі Қазақстанда технологияларды коммерцияландырудың іскерлік қағидаттарына, құқықтық қорғаудың теориясы мен практикасына және зияткерлік меншікті пайдалануға ие болып отырған, инновациялық және жоғары технологиялық жобаларды басқара білетін кәсіби инновациялық менеджер-мамандардың институтының жоқтығы болып табылады.

Осыған байланысты жақын перспективада инновациялық кәсіпкерлікті дамытудың маңызды бағыттары жоғары оқу орындарында да жоғары оқу орындарынан кейін де, оның ішінде шетелдерде оқуды, сондай-ақ мұндай бағдарламаларды қаржыландыруда мемлекет қатыса отырып, жұмыс істейтін менеджерлердің біліктілігін арттыру үшін қысқа мерзімді курстарды, семинарларды, дөңгелек үстелдерді қамтитын инновациялық кәсіпкерлік саласындағы кадрларды даярлау және қайта даярлау жүйесін құру болып табылады.

Бағдарламаны іске асыру шеңберінде Білім және ғылым министрлігі, Индустрия және сауда министрлігі және ҰИҚ жетекші шетелдік бизнес-мектептермен және жетекші қазақстандық жоғары оқу орындарымен бірлесіп, "Инновациялық менеджмент" мамандығы бойынша басқару кадрларын даярлау жөніндегі оқу бағдарламасы әзірленетін болады.

Инновациялық кәсіпкерлік саласында кадрларды дайындау және қайта дайындау үшін Қазақстан Республикасы Президентінің 2004 жылғы 13 қыркүйектегі N 1439 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2005-2010 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде республикалық бюджеттен қаржы ресурстары көзделетін болады.

Сондай-ақ мақсаты инновациялық кәсіпкерлерге, инфрақұрылымдық ұйымдар қызметкерлеріне, өнеркәсіптік кәсіпорындардың менеджерлеріне инновациялар менеджментінің теориясы мен практикасын енгізу жөніндегі қысқа және орта мерзімді бағдарламаларды жүргізу болатын технопарктер жанындағы білім беру орталықтары ашылатын болады.

Мемлекеттің инновациялық кәсіпкерлікті ынталандыру жөніндегі күш-жігері мына бағыттарға да шоғырланатын болады:

меншік нысанына және қаржыландыру түрлеріне қарамастан барлық субъектілердің инновациялық қызметті жүргізуі үшін тиімді жағдайлар жасау мақсатында салық жүйесін одан әрі жетілдіру;

білімдердің мамандандырылған желілерін құруға және олардың жаңа технологияларды дамытудың аумақтық аймақтарында коммерцияландыруға бағытталған кластерлік стратегияларды әзірлеу;

ақпараттық алмасу және инновациялық қызметте қажетті деректерге, регламенттерге, дерекқорға және т.б. ену жүйесін дамыту;

инновациялық қызмет үшін іскер және ақпараттық қызметтерді дамытуға жәрдемдесу - қаржылық және құқықтық консалтинг, патенттік қорғау және б а с қ а л а р ы ;

инновациялық қызметтің басым бағыттарын дамыту саласындағы шетелдік м а м а н д а р д ы ш а қ ы р у ;

кәсіпкерліктің тиімді түрлерінің бірі ретінде инновацияны насихаттау; шетелдік инвесторлармен бірлескен инновациялық кәсіпорындар құруды ы н т а л а н д ы р у ;

монополияны реттеу және адал бәсекені қамтамасыз ету саласындағы з а ң н а м а н ы ж е т і л д і р у ;

өнер табыстарды патенттеу рәсімдерін оңайлату; мемлекет пен жеке бизнес арасындағы диалогты оңайлатуға жәрдемдесетін бизнес қауымдастықтарды құруға жәрдемдесу;

инновациялық инфрақұрылым элементтерін құруға пайдаланылмаған өндірістік алаңдарды және ресурстарды беру жолымен инновациялық қызметті күшейту мақсатында мемлекеттік меншікті тиімді пайдалануды арттыру;

жабдықты қайта бөлу үшін инфрақұрылымдарды құру (ақпараттық және лизингтік агенттіктер, пайдаланылған жабдықты сату жөніндегі сауда к ә с і п о р ы н ы ж ә н е т . б .) ;

өнімдерді стандарттау және технологиялық процестерді, тауарлар мен қызметтерді сертификациялау жүйелерін құру;

мемлекеттік сектордан технологияларды мемлекеттік емес секторға берудің т и і м д і т ә р т і б і н ә з і р л е у ;

инновациялық тәуекелдерді сақтандырудың тетігін құру;

басқармалық және кәсіпкерлік мәдениетті дамыту; зияткерлік меншік құқығын қорғау бөлігінде заңнаманы жетілдіру жөніндегі шараларды қабылдау.

5.3. Инновациялық инфрақұрылымды дамыту

Қазақстанның ҰИЖ инновациялық инфрақұрылымының негізгі ұйымдық институттары ұйымдық құрылымы бар, инновациялық дамудың барлық кезеңдері мен процестеріне жәрдемдесу үшін қажетті және жеткілікті қаржылық, кадрлық және материалдық-техникалық қамтамасыз етілген технологиялық

парктер (технопарктер) және технологиялық бизнес-инкубаторлар болады.

Шетелдік тәжірибе көрсететіндей инновациялық саладағы шағын және орта кәсіпкерлік - өнеркәсіпті дамыған елдердің инновациялық әлеуетінің алғашқы бұқаралық және неғұрлым серпінді құрылым. Шағын және орта инновациялық фирмалар экономиканың пайда болатын салаларында, рыноктың жаңа сегменттерін ашатын, жаңа өндірісті дамытатын, өндірістің ғылыми сыйымдылығын және бәсекеге қабілетін арттыратын және сонымен, жаңа технологиялық тәртіпті қалыптастыруға жәрдемдесетін технологиялық көшбасшылар болып табылады.

Шағын инновациялық кәсіпорындарды дамыту мен қолдаудың пәрменді тетіктерінің бірі бизнес-инкубация процесі болып табылады, яғни табыстың мүмкіндігін айқындау әлі күрделі, оларды дамытудың әлі ерте, қауіпті кезеңінде инновациялық жобаларға қолайлы жағдай жасау, сондай-ақ технологиялық компанияларды жедел дамыту үшін процесс.

Инновациялық жүйені қалыптастырудың бастапқы барысында инновациялық кәсіпорындарды дамытудың бастапқы барысында жинақталған, инновациялық инфрақұрылымның бөлігі болуы тиіс, "технологиялық бизнес-инкубаторлардың" жүйесін Қазақстанда құру инновациялық кәсіпкерлікті дамытуда мемлекеттің басты міндеттерінің бірі болады.

Технологиялық бизнес-инкубаторлар дербес бірлік және технологиялық парктердің бөлігі ретінде көрініс береді.

Бұдан өзге, инновациялық компанияларды қаржыландыру желісі бойынша технологиялық бизнес-инкубаторлар қаржыландырылатын жобаларды басқару және оларды ағымдағы мониторинг бойынша ҰИЖ агентінің функциясын орындайтын болады. Осы функцияларды іске асыру үшін технологиялық бизнес-инкубаторлар білікті менеджерлердің, бухгалтерлердің, экономистердің және заңгерлердің штатына ие болады. Бұл ретте, технологиялық инкубаторлардың қызметі инкубацияланатын шағын инновациялық компаниялар үшін тегін болады. Технологиялық бизнес-инкубаторлардың бірінші кезеңдегі оларда орналастырылған инновациялық кәсіпкерлер мен инновациялық фирмаларға, ҒЗТКЖ-ға мемлекеттік гранттарды алушыларға қызмет көрсетумен байланысты шығындарын тиісті даму институттарын капиталдандыру жолымен мемлекет өтейтін болады.

Инновациялық кәсіпкерлікті дамыту көзқарасынан технологиялық бизнес-инкубаторлар мынадай функцияларды орындауы тиіс:

1. Жаңа технологиялық компанияларды ұлғайту және оларды "Start-up" кезеңінде қолдау, өйткені инкубаторлар кәсіпорынды басқаруда тұрақты көмек көрсететін болады, қаржыландыруға қол жеткізуге және кәсіпорынды бизнесті жоспарлау, бухгалтерлік және заңгерлік мәселелерінде маркетингтің

жоспарларын жасау кезіндегі көмекті қоса алғанда, қажетті қызмет пен технологиялық көмектің кешенін қамтамасыз етеді.

2. Компания иелерін инновациялық менеджмент негіздеріне оқыту.

Практика көрсететіндей, технологиялық инкубаторлар кәсіпорындарға кез-келген басқа жерде бастайтын кәсіпорындармен салыстырғанда, олардың дамуын 7-12 есе жылдамдата отырып, "жедел мәре" береді. Инкубаторлар бұған арнайы дайындалған мамандардың, рәсімдердің және әдістердің көмегімен қол жеткізеді.

2007 жылға дейінгі кезеңде технологиялық парктердің құрамынан Қазақстанның әртүрлі өңірлерінде және Қазақстанның жетекші техникалық, аграрлық және медициналық жоғарғы оқу орындарының жанынан кем дегенде 12 арнайы технологиялық бизнес-инкубаторлар және технопарктер жанындағы 8 оқу орталықтарын құру болжануда.

Жетекші технологиялық жоғары оқу орындары жанынан бизнес инкубаторлар мен технопарктер құру қазақстандық әзірлеушілер ұсынатын барлық инновациялық бастамаларды бірте бірте қамтуға алып келеді деп болжанады, бұл жыл сайын 300-ден астам жобаларды құрайды.

Инновациялық процесті басқарудың көзқарасынан технологиялық бизнес-инкубаторлардың желісін құру:

технологиялық бизнес-инкубаторлардың аумағында жоғары технологиялық кәсіпорындардың ҰИЖ гранттық қаржыландыруы үшін қажетті материалдық ресурстарды жинақтауға;

инновациялық циклдың ұзақтығын қысқартуға мүмкіндік беретін басқару шешімдерін жедел қабылдауға;

инфрақұрылымды ұстап тұруға жүк-құжаттама шығыстарының деңгейін азайтуға;

инвестициялық шешімдерді қабылдауда бюрократиялық рәсімдердің санын қабылдауға;

инновациялық кәсіпорындардың басқару құрылымын оңтайландыруға; инновациялық жүйеде білімді алмастыру және беру үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді.

Бизнес-инкубаторларда жұмыс үшін компаниялар мен инновациялық кәсіпорындарды іріктеу өтініш берушінің жеке басына, ғылыми дәрежелері мен атақтарының болуына қарамастан жобалар мен идеялардың конкурсы ретінде конкурстық негізде жүргізілетін болады.

Бизнес-инкубаторлар өткізетін және ұйымдастыратын осы жобаларды рәсімдеу, ғылыми-техникалық сараптама жасау, экономикалық есептерін жүргізу әлемдік практика көрсететіндей, құрылатын технопарктерде орналастыру қажеттілігі кезінде және ҰИЖ қаржыландыру үшін мәлімделген жобалардың 5-

10 %- ы іріктеуге алып келеді.

Технопарктерді деңгейлер бойынша олардың ҰИЖ элементтері мен қатысушыларына бөлу Қазақстанның инновациялық дамуының жағдайы үшін мейлінше қолайлы болып табылады:

ұлттық ғылыми-технологиялық парктер;
өңірлік технологиялық парктер.

Ұлттық ғылыми-технологиялық парктер нормативтік құқықтық актілердің ережелеріне сәйкес әлеуметтік-экономикалық даму үшін басымдықты болып табылатын салаларды, өңірлерді, білім беру салаларын қарқынды (жедел) дамытуды қамтамасыз ету үшін құрылады.

Ұлттық ғылыми-технологиялық парктердің аумақтарындағы инновациялық қызметті ынталандыру үшін Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес арнайы экономикалық аймақтар мәртебесі беріледі.

Өңірлік технопарктер инновациялық әлеуетті, өңірдің инновациялық қабілеттілігін айқындау, ашу және дамыту, өңір экономикасының инновациялық өнімдерге қажеттілігін қамтамасыз ету мақсатында құрылады.

Мемлекеттік бюджеттің қаражатын пайдалануды жоспарлау мақсатында ұлттық сол сияқты өңірлік технопарктерді құру мен дамыту кезінде Технопарктерді құру мен дамытудың бағдарламасы қалыптасады.

Таяудағы екі жыл "Ақпараттық технологиялар паркі" арнайы экономикалық аймағын дамытудың негізгі бағыттары екінші кезектегі құрылысты жалғастыру болып табылады.

Арасында Биотехнологиялар паркі, Ядролық технологиялар паркі, Жаңа материалдар паркі, Агротехнологиялар паркі және т.б. бар 2005-2006 жылдары құрылатын басқа ұлттық ғылыми-технологиялық парктерді дамытудың нақты бағыттары тиісті құжаттарды әзірлеу және бекіту барысында айқындалатын болады. Мұндай құжаттар Қазақстанның индустриялық-инновациялық дамуы үшін басымдықты ұлттық ғылыми-технологиялық парктерді құрудың мүмкіндіктері мен мақсатқа сай болуының тұжырымдамалары, техникалық-экономикалық негіздемелері, ұлттық технопарктерді дамыту жөніндегі іс-шаралар жоспары болып табылады.

Осы немесе өзге салалардың басымдықтарының негіздемелері технологиялық дамудың әлемдік үрдістеріне, сондай-ақ Қазақстанның қолданыстағы ғылыми және өндірістік жасап шығаруларына негізделе отырып, ұлттық ғылыми-технологиялық тұжырымдамалары мен техникалық-экономикалық негіздемелерін жасау жұмыстары барысында әзірленетін болады. Осы жұмысқа тиісті салаларда ғылыми-технологиялық парктерді құру және басқару тәжірибесі бар озық шетелдік компаниялар тартылатын болады.

Ұлттық ғылыми-технологиялық парктерді дамытудың нақты бағыттарын

айқындау, оларды технологиялық толтыру бойынша жұмысты ұлттық ғылыми-технологиялық парктерді құру мен дамытуға жауапты тиісті уәкілетті орган ұлттық технопарктерді құру және дамыту жөніндегі қызметті үйлестіруді тікелей жүзеге асырушы ұйым ретінде "Ұлттық инновациялық қор" АҚ-мен, сондай-ақ өзге де мүдделі органдармен бірлесіп жүргізетін болады.

Инновациялық белсенділікті ынталандыруда барынша жалпы ұлттық әсерге қол жеткізу үшін өңірлік технопарктерді дамыту саласында қолданыстағыларға толықтыру енгізу, мынадай өңірлерде төрт өңірлік технопарк құру қажет:

Шығыс Қазақстан облысы,
Оңтүстік Қазақстан облысы,
Солтүстік Қазақстан облысы,
Астана қаласы.

Ұлттық және өңірлік деңгейдегі барлық технопарктер үшін 2006-2007 жж. кезеңінде дамудың келесі кезеңдері мынадай бағыттардағы Тұжырымдамада, технопарктердің әрқайсысын дамыту бағдарламаларында көзделген іс-шара б о л а д ы :

технопарктерді дамытудың анағұрлым тиімді нысандарын айқындау жөніндегі қажетті талдамалық, зерттеу, маркетингтік жұмыстарды жүргізу;
физикалық инфрақұрылымды, оның ішінде құрылыс, зертханалық, зерттеу б а з а л а р ы н қ ұ р у ;

технопарктердегі жобаларға жәрдемдесудің ұйымдық жүйесін қалыптастыру, оның ішінде қаржыландыру үшін оларды ресімдеу және дайындау;
технопаркке жобаларды тарту, енгізу, дамыту жүйелерін құру, оның ішінде технопарктерді мамандандыру салаларындағы өндіріс пен зерттеу саласындағы отандық және шетелдік жетекшілердің қатысуымен;

оның аумағында технопарктер мен жобаларды дамыту процестерінің ақпараттық қамтамасыз ету жүйесін дамыту;

білім беру орталықтарын ұйымдастыру, олардың қызметінің әдістемелерін әзірлеу, оқытушылар құрамын даярлау;

технопарктердің тиімді дамуын қамтамасыз ететін отандық және шетелдік серіктестермен тұрақты байланыстар орнату.

Өңірлік технопарктер желілерін құру және дамыту жөніндегі қызметін іске асыруды, тұжырымдамалық құжаттарды әзірлеу сатысынан бастап және технопарктердің ағымдағы қызметіне ілесумен аяқтайтын технопарктерді қалыптастыру процестерінің идеологиялық біртұтастығымен қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін тиісті уәкілеттік органдармен бірлесе отырып, "Инжиниринг және технологиялар трансферті орталығы" акционерлік қоғамы жүзеге асырады.

Мемлекеттік бюджет (республикалық, жергілікті бюджеттер, мемлекеттің қатысуымен ұйымдардың қаражаты) қаражатының қатысуымен құрылған

инновациялық инфрақұрылымның қазіргі уақыттағы субъектілері осы бағдарламаның ережелеріне және оны орындауға қабылданған нормативтік-құқықтық актілерге сәйкес өз қызметінің бағыттары мен тетіктерін қайта қарауы тиіс. Мұндай ұйымдардың қызмет бейінін өзгертудің мүмкін еместігі кезінде осы ұйымдардың құрылтайшылары инновациялық дамуды қолдау жүйесіне жататын ұйымдардың және шағын және орта кәсіпкерлікке жәрдемдесу, жұмыспен қамту ұйымдардың қызметін екітүрлі түсіндіруді болдырмау мақсатында олардың атауларына өзгеріс енгізу тиіс. Өз кезегінде, аталған ұйымдар ҰИЖ құру және дамыту процестерімен байланысты бюджеттік қаржыландыру саласында орналаспайтын болады.

Ескерту. 5.3.-кіші бөлімге өзгерту енгізілді - ҚР Үкіметінің 2006.04.24. N 319 қаулысымен.

5.4. Қазақстандағы ҰИЖ-нің қаржы инфрақұрылымдарын дамыту

Венчурлік инвестициялауды дамытуда мемлекеттік саясаттың ұлттық инновациялық жүйесінің төмен инновациялық белсенділігі, жүйе құру элементтерінің нашарлығы жағдайында мемлекеттің жеке капиталмен тікелей әріптестігінің тетіктерінің жанама ынталандыру құралдарымен қатар қосатын болады.

Мемлекет венчурлік капиталға және оның қосымшасына сияқты сұраныс ықпалын көрсететін болады.

Венчурлік капиталдың ұсынысын мемлекеттік ынталандыру мынадай жолмен жүзеге асырылатын болады:

венчурлік қорларды құруға қатысу;
институционалдық инвесторлар мен қаржы институттары венчурлік инвестициялауда қатысу үшін жағдай жасау;

дербес инвесторлар желісін ("бизнес қамқоршысы") құруға жәрдемдесу;

венчурлік инвестициялардың өтімділігін қамтамасыз ету;

ҒЗТҚҚ және инновациялық жобаларды қаржыландыруда жеке капиталмен әріптестік;

инновациялық жобаларды іске асыруда инвестицияларды мемлекеттік сақтандыру жүйесін құру;

инновациялық менеджменті, оның ішінде венчурлік қорлардың менеджмент қызметін жүзеге асыратын кәсіби басқару институттары (басқарушы компаниялар) болуын дамытуға жәрдемдесу.

Егер бастапқы кезеңде мемлекеттік ынталандыру жоғарыда көрсетілген шаралардың барлығын қамтитын болса, онда келешекте мемлекет венчурлік

қорлар мен компаниялардан "шығу" шаралары бойынша осы қаражат қолданбалы ҒЗТКҚ-не және инновациялық инфрақұрылым элементтерін қаржыландыруға бағытталатын болады және мемлекеттік ынталандыру ҒЗТКҚ қаржыландыру нысанында, сондай-ақ жанама нысанда (салық салу және басқа) артықшылықтарын жүзеге асыратын болады.

5.4.1. ҒЗТКҚ және инновациялық жобаларды мемлекеттік ынталандыру

Қолданбалы ҒЗТКҚ-ін қаржыландыру ҰИЖ гранттарын ұсыну жолымен жүзеге асырылатын болады:

бір жобаға 55 мың АҚШ доллары сомасындағы "шағын грант";
гранттық бағдарламалар бойынша:

өтініш берушіге 5 мың АҚШ долларына дейінгі сомада толық кешенді құжаттар дайындау үшін "жоба алдындағы грант" (толық техникалық жазылуы, бизнес жоспар және басқа да құжаттар);

зерттеулерді аяқтау және оларды тәжірибелік үлгіге немесе өнертапқышқа және өндіріске беруге дайындыққа дейін жеткізу үшін "ірі грант". Қазақстанның жағдайында жеке тұлға мен шағын инновациялық кәсіпорындардың қатарынан әрбір өтініш берушіге 250 мың доллары жеткілікті, бұл ретте осындай гранттардың санын 2007-2008 жылдары жылына бірте-бірте 100-ге дейін жеткізу қажет.

50-100 мың доллары сомасында шетелдегі ҒЗТКҚ нәтижесінде патенттерді ресімдеуге қажетті "патенттеу үшін гранттар";
және басқа да бағдарламалар.

Бастапқы сатыдағы инновациялық жобаларды мемлекеттік инвестициялау жеке капиталмен тікелей әріптестік (құрылған компаниялардың жарғылық капиталына үлестік бақылаусыз қатысуы) жолымен жүзеге асырылатын болады. Осындай жолмен, мемлекет тиісті даму институты арқылы кәсіпкермен және жеке инновациялық жобаға тән жеке тәуекел инвестормен бөліседі.

Мемлекет ҒЗТКҚ жүзеге асыру, бастапқы кезеңдегі инновациялық жобаларды қаржыландыру кезінде айтарлықтай жеңілдіктер ұсынатын фискалды инструменттер әзірлейтін болады. Осы кезде қызмет түрі бойынша белгіленген инвестициялық преференция инвестициялардың көлемінен тәуелді. Сонымен қатар, айтарлықтай емес инвестициялардың көлеміне қарамастан инновациялық жобалар ғылымды қажетсінетін өмірлік циклының ерекшеліктеріне байланысты өтелімділіктің ұзақ мерзімі болуы мүмкін.

Бұдан өзге, инновациялық жобаларды іске асыруда жеке инвестицияларды сақтандыру жөніндегі мемлекеттік сақтандыру компаниясы құрылатын болады.

Бұл компания шағын және орта бизнес үшін және ірі қазақстандық және халықаралық корпорациялар үшін және венчурлік қорлар үшін венчурлік инвестициялардың қатерін азайтуға мүмкіндік береді.

5.4.2. Венчурлік қорлар құру

Венчурлік қорлар венчурлік инвестициялаудың негізгі тетігі болып табылады. Оларды құру және дамыту үшін мыналар қажет: венчурлік қорлар қызметінің нормативтік негізін бұл ретте, олардың қызметінің артық регламенттауынан бас тарта отырып, оларды тіркеудің жеңілдетілген тәртібін енгізе отырып жетілдіру; заңды тұлғаны құру жолымен және құрмастан, венчурлік қорларға бақылаусыз үлестік қатысу жолымен инновациялық бағыттылықтың венчурлік қорларын құруға ҰИЖ инвестицияларын жүзеге асыру; шетелдік қорларға ҰИЖ мамандарын тағылымдамаға жіберуге, олардың акционерлерімен және Директорлар Кеңесінің мүшелерімен өзара жұмыс іс-қимылын орнатуға, ал келесі кезеңде осы қорлардың ресурстарын Қазақстанда инвестициялауға тартуға мүмкіндік беретін үш жетекші шетелдік қорларға қаражатты инвестициялау жолымен венчурлік қорларды басқару саласындағы алдыңғы қатарлы тәжірибені тарту, шетелдік венчурлік капиталмен ҰИЖ-бен белсенді ынтымақтастық.

5.4.3. Венчурлік инвестициялардың өтімділігін қамтамасыз ету

Венчурлік қорлардың жаңа құрылатын технологиялық компаниялардың бағалы қағаздарын "А" және "В" санатындағы қор биржаларының ресми тізіміне кірмейтін венчурлік санаттардың сауда-саттығын ұйымдастырушылардың арнайы тізіміне енгізу жөніндегі талаптарды айқындау;

осындай бағалы қағаздардың салық салу бойынша белгілі бір преференциялар құру;

венчурлік санат сауда-саттықтарының жұмыс істеуіне байланысты қаржылық шығындарын жабудың тетіктерін айқындау.

5.4.4. Зияткерлік меншік объектілерін бағалау жүйесін жақсарту

Инновациялық қызметті дамыту үшін жаңадан құрылған өндірістегі немесе жақсартылған технологиядағы зияткерлік меншік баға алатын болады. Осы мақсатта зияткерлік меншік бағасының өлшемін әзірлеу және республикада

зияткерлік меншікті бағалаушылар институтын құру қажет.

Зияткерлік меншік объектілерінің құнын оларды шаруашылықтық айналымға (компанияның жарғылық капиталына жарналар) енгізу үшін сапалық бағалауды жүзеге асыру үшін лицензиаттардың рейтингін айқындау және бағалаушы-компаниялардың "қысқаша тізімін" қалыптастыру жүйесін құру қажет.

Бағалауды жүргізудің нәтижесінде зиян келтіру салдарынан туындаған бағалаушының азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыруды дамыту бойынша шаралар қабылдау қажет.

5.4.5. Кәсіби инновациялық менеджментті қалыптастыру

Мемлекет, инновациялық қызмет саласындағы мамандардың дамуына бағытталған негізгі шаралар ретінде:

мемлекеттік білім беру стандарттарында көрсетілген мамандықтарды енгізуге байланысты, Қазақстанда инновациялық қызметті жүзеге асыратын тиісті сұраныстағы мамандықтар бойынша жоғарғы оқу орындарында жүйелік оқытуды ұйымдастыру;

менеджменттің біліктілігін арттыру, сондай-ақ қазіргі заманғы әдістемелік қабылдаулар мен қазіргі заманғы техникалық құралдарды, бұл ретте даму институттарының әлеуетін пайдалану мүмкіндігін пайдалана отырып интерактивті режимде оқып үйретуді жүргізу;

басқарушылық және кәсіпкерлік мәдениетті дамыту;

жоғарғы оқу орындары мен жоғарғы оқу орындарынан кейін оқып-үйрететін, оның ішінде шетелдерде қысқа мерзімді курстарды, семинарларды, жұмыс істейтін менеджерлердің біліктілігін арттыруға арналған дөңгелек үстелдерді қамтитын кадрларды дайындаудың жүйесін құруды болжап отыр.

5.4.6. Жеке инвесторлардың желілерін дамыту

Бизнес қамқоршыларының желісін құру жобалары жекелей алғанда ұлттық инновациялық инфрақұрылымның элементтерінің Инновациялық Қормен жасалатын құрылымға кіретін консалтингтік қызмет базасында ҰИҚ қаржыландыруы;

мемлекеттік органдарды ақпаратқа Интернет дүниежүзілік желісіне әсіресе Қазақстан Республикасының заңнамасымен таратуға шектелген ақпаратты қоспағанда, Статистика жөніндегі агенттіктің, кеден және салық органдары бойынша ақпаратқа еркін қол жеткізуін қамтамасыз ету.

5.5. ҰИЖ-і элементтерінің өзара іс-әрекетін қамтамасыз ету

Ұлттық инновациялық жүйенің тиімді ұзақ мерзімді жұмыс істеуінің негізгі шарттарының бірі негізгі элементтердің тұрақты өзара іс-әрекеті болып табылады.

ҰИЖ-дің элементтері мен олардың жинақтамалары ақпараттардың еркін ағымын, білім идеялары мен ішкі жүйелердегі және оның шегіндегі тәжірибелерді бір жүйеге қалыптастыруы тиіс.

ҰИЖ-ді қалыптастырудың желілік қағидаты инновациялық процестерге жаңа қатысушыларды тартудың тұрақты шаралары бойынша дамуына мүмкіндік береді.

Осы көзқараспен алғанда мемлекет бастапқы кезеңде ҰИЖ-і қатысушыларының ашықтық қағидаты мен ақпаратқа тең қол жеткізілуін, зияткерлік және материалдық құралдары қағидатында ҰИЖ-і өзара іс-қимылын қамтамасыз етуі өте маңызды.

5.5.1. ҰИЖ-інің жұмыс істеуін ақпараттық қамтамасыз ету

Ақпараттық қамтамасыз ету оның барлық ішкі элементтері мен қоршаған орта арасындағы тұрақты ақпарат алмасуын болжау бойынша ҰИЖ қалыптастырудың бірден-бір негізгі жетістік факторы болып табылады. Осылайша, мемлекет Ұлттық инновациялық жүйені қалыптастырудың негізгі бастамашысы ретінде екі секторға ақпараттардың алмасу ағымдарының инфрақұрылымын көздеуі және жоспарлауы тиіс:

а) инновациялық жүйелер элементтерінің объектілері болып табылатын ұйымдар:

ғылыми ұйымдар;
инновациялық кәсіпкерлік;
технологиялық және ғылыми парктер, технологиялық бизнес-инкубаторлар;
қаржылық ұйымдар.

б) инновациялық жүйелердің объектілеріне тыстан ықпал ететін ұйымдар:

білім беру жүйелері және кадрларды дайындау;
мемлекеттік органдар;
инновацияларды талап етуді айқындайтын рынок;
Қазақстан қатысып отырған әлемдік инновациялық жүйе.

Осы бағдарлама шеңберінде қалыптасқан Инновациялық дамытудың бірыңғай ақпараттық жүйесі ҰИЖ-і элементтері арасындағы сияқты, сондай-ақ сыртқы ортадағы сияқты Қазақстанның ішкі инновациялық даму процесіне тұрақты ықпал ететін ақпараттық алмасу процестерін шешуге арналған.

Сонымен қатар ақпараттық алмасу жүйелерін қалыптастыра отырып, оның тұрақты сапалы және сандық жұмыс істеуін, ақпарат алмасуды және осы жүйедегі пайдаланушылардың санын көптеп тарту есебінен қамтамасыз ету қажет.

5.5.2. ҰИЖ-ны мемлекеттік басқару тетіктері

"Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 20 қаңтардағы N 54 қаулысына өзгерістер енгізу туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 6 қазандағы N 1027 қаулысымен Индустрия және сауда министрлігі инновациялық қызмет саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру жөніндегі уәкілетті орган болып айқындалған. Осыған байланысты, осы бағдарламаны іске асыру мақсатымен ұлттық инновациялық жүйені құру және инновациялық қызметті дамыту мәселелері бойынша мемлекеттік органдардың, даму институттарының, кәсіпкерлік субъектілерінің қызметін үйлестіру бөлігінде уәкілетті органның функцияларын ұлғайту қажеттілігі туындайды.

Елдің инновациялық дамуын тиімді басқаруды қамтамасыз ету үшін мемлекеттік саясатты іске асыру жөніндегі уәкілетті мемлекеттік органдар инновациялық қызметті дамыту саласында - Индустрия және сауда министрлігі және ғылым және ғылыми-техникалық қызмет саласында - Білім және ғылыми министрлігі өз құзыреті шегінде мынадай функцияларды жүзеге асыратын б о л а д ы :

1) ғылымның ел экономикасының инновациялық дамуының ғылыми-техникалық қамтамасыз етуінің басым бағыттары, іргелік және қолданбалы ҰИТКЖ-н қаржыландыру жөнінде бюджет бағдарламасын әкімшілік ету, ғылыми-техникалық өнімдердің рыногын қалыптастыру;

2) орта және жоғарғы оқу орындарын қоса алғанда кәсіптік, инженерлік, ғылыми, басқару кадрларын дайындау және қайта дайындауды жүзеге асыратын инновациялық қызмет үшін кадрларды дайындау және қайта дайындау жүйесін қ а л ы п т а с т ы р у ;

3) инновациялық өнімдерді шығаратын кәсіпорындарды қоса алғанда, инновациялық инфрақұрылымды кейіннен қалыптастыру, инновациялық кәсіпорындарды және өндірістерді құрайтын және ықпал ететін ұйымдар, технологиялық парктер, бизнес инкубаторлар, арнайы конструкторлық және технологиялық б ю р о және т . б . ;

4) отандық өндірістің ішкі және сыртқы рыногына жоғары технологиялық өнімдердің кіру жүйесін қалыптастыру. Отандық өндірушілердің экспорттық және жоғарытехнологиялық өнімдері үшін жеңілдік жүйелерді, жағдайларды ж а с а у ;

5) инновациялық даму үшін тікелей әсер ету, оның ішінде, жобалар мен бағдарламаларды әзірлеушілер, өнертапқыштар және бастамашылардың мүдделері мен зияткерлік меншігін қорғайтын заңнама базасын қалыптастыру.

5.5.3. ҰИЖ жұмыс істеуін институционалдық қамтамасыз ету

ҰИЖ-нің жұмыс істеуінің институционалды сүйемелдеуі жүйе элементтерінің өзара іс-әрекетін үйлестіруді қамтамасыз етеді. Бұл ретте, басқару функцияларын қайталауы болмауы тиіс және инфрақұрылым мен ақпараттық ағымдарды оңтайлы пайдалану кезінде елдің инновациялық даму басымдықтарынан шығатын қажетті ресурстарды шоғырландыруды қамтамасыз етілуі тиіс.

ҰИЖ-і институционалды қамтамасыз ету елдегі қазіргі кездегі "Қазақ мемлекеттік ғылыми-техникалық ақпараттардың ғылыми-зерттеу институты" республикалық мемлекеттік кәсіпорнының ақпараттық қолдауымен ҰИҚ "Инжиниринг және трансферт технологиялары орталығы" акционерлік қоғамы даму институттары арқылы жүзеге асырылуы тиіс және инновациялық процестерді басқарудың функционалды жүйесін білдіретін болады. Бұдан өзге, инновациялық жобалардағы инвестицияларды сақтандыру жөнінде сақтандыру компаниясы құрылатын болады.

6. Қажетті ресурстар мен қаржыландыру көздері

Бағдарламаның жалпы құны 2005-2015 жылдарға 139 795,13 млн.теңге, оның ішінде, республикалық бюджеттен - 77 272,3 млн.теңге және жергілікті бюджеттен - 2 112 млн.теңге құрайды және кем дегенде 60 410,83 млн.теңге сомасында отандық және шетелдік капиталды тарту жоспарлануда.

млн.теңге

	шығындар, барлығы,	оның ішінде		
		инновация- лық инфрақұры- лым	венчурлік корлар құру және иннова- циялық жобаларды және ҒЗТКЖ-ны қаржыландыру	Басқа іс-шаралар
Барлығы:	139 795, 13	7544,80	126 787,23	5 463,10
республика- лық бюджет	77 272,30	5 282,80	66 526,40	5463,10
жергілікті бюджет	2 112,00	2112,00	-	-

ж е к е капитал	60410,83	150,00	60260,83	-
1 кезең 2005-2007 жж.	38 797,50	7544,80	28156,73	3095,97
республика- лық бюджет	24786,77	5282,80	16408,00	3095,97
жергілікті бюджет	2112,00	2112,00	-	-
ж е к е капитал	11898,73	150,00	11748,73	-
2005 жыл	11313,51	4094,80	6668,21	550,50
республика- лық бюджет	6654,90	3582,80	2521,60	550,50
жергілікті бюджет	512,00	512,00	-	-
ж е к е капитал	4146,61	-	4146,61	-
2006 жыл	15824,94	1850,00	12034,61	1940,33
республика- лық бюджет	10728,33	900,00	7888,00	1940,33
жергілікті бюджет	800,00	800,00		-
ж е к е капитал	4296,61	150,00	4296,61	-
2007 жыл	11659,04	1600,00	9453,91	605,13
республика- лық бюджет	7403,53	800,00	5998,40	605,13
жергілікті бюджет	800,00	800,00	-	-
ж е к е капитал	3455,51	-	3455,51	-
2008-2010 жылдар	48782,67	-	47670,54	1112,13
республика- лық бюджет	30814,03	-	29701,90	1112,13
жергілікті бюджет	-	-	-	

жеке капитал	17968,64	-	17968,64	
2011-2013 жылдар	31328,98	-	30575,98	753
республикалық бюджет	13002,9	-	12249,9	753
жергілікті бюджет	-	-	-	-
жеке капитал	18326,08	-	18326,08	
2014-2015 жылдар	20885,98	-	20383,98	502
республикалық бюджет	8668,6		8166,60	502
жергілікті бюджет	-	-		
жеке капитал	12217,38	-	12217,38	

Инновациялық қызметті дамытуға арналған қаражаттан басқа ғылыми-техникалық бағдарламалардың және маңызды жобалардың шеңберінде республикалық бюджет қаражаты есебінен қолданбалы ғылыми зерттеулерді қаржыландыру сақталады. Салалық ғылыми-техникалық бағдарламалар бойынша орындалған қолданбалы ғылыми әзірлемелердің біраз көпшілігі ҰИҚ және технологиялық парктер арқылы одан әрі коммерциялизацияланатын болады.

Қолданбалы ғылыми зерттеулердің шығыстары 2005 жылы 7972,4 млн. теңгені құрайды, 2006 жылы - 7972,4 млн. теңгені құрайды, 2007 жылы - 7175,16 млн. теңгені құрайды және 797,24 млн. теңге жеке капитал қаражаты есебінен.

Осы ретте, республикалық бюджеттен инновациялық инфрақұрылымды дамытуға, инновациялық жобаларды және инновациялық қызметті дамыту жөніндегі басқа іс-шараларды қаржыландыруға, сондай-ақ қолданбалы ғылыми-зерттеулерді, оның ішінде ғылыми-техникалық бағдарламалар арқылы қаржыландыруға бөлінетін жыл сайынғы қаражат көлемі тиісті жылға бюджетті қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады.

7. Бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелер

Бағдарлама іс-шараларын іске асыру экономиканың барлық салаларында инновациялық процестерді күшейтетін ұлттық инновациялық жүйені құруға мүмкіндік береді.

Бұл ретте 2015 жылы: ғылыми және ғылыми-инновациялық қызметтің 2005 жылы ЖІӨ 0,8%-дан

2015 жылы 1,7%-ке дейін үлес салмағын көбейтуге;

Қазақстанның инновациялық және ғылыми-зерттеулер қызметінің тікелей шетелдік инвестицияларын 2003 жылмен салыстырғанда 2015 жылы 15-20 рет ұлғайтуға ;

ҒЗТКЖ-ның қолданбалы бюджеттік қаржыландыру жүйесін оңтайландыруға қол жеткізілетін болады .

Осы бағдарламаны іске асыру кезеңдер бойынша жүзеге асырылатын болады.

Бірінші кезеңде - 2005-2007 жылдар - мемлекеттің белсенді қатысуымен ҰИЖ - ды қалыптастыру болады .

Басты назар ғылыми әлеуетті дамытуға, ғылыми-технологиялық дамытудың басымдықтарын айқындауға аударылатын болады.

Қаржылық инфрақұрылымның мынадай негізгі элементтері қалыптастыра бастайды :

берілетін гранттардың жүйесін кеңейту;
озат шетелдік венчурлік қорларды инвестициялау үшін отандық, дәл солай шетелдік капиталдың қатысуымен венчурлік қаржыландыру жүйесі;
венчурлік қорлар мен жас технологиялық компаниялардың (IPO рыногы) құнды қағаздарының рыногы .

Инновациялық бизнес-орта құрылатын және дамитын, мемлекеттік ресурстардың шоғырлануын талап ететін кластерлердің ядросын қалыптастыратын жүйелік инновациялық жобаларды іске асыру болады.

Инновациялық инфрақұрылымның негізгі элементтерін қалыптастыру құрылатын және басталатын болады:

мынадай ұлттық технологиялық парктер мен аймақтар құру: ақпараттық технологиялар паркі; ядролық технологиялар паркі; биотехнологиялар паркі; индустриялық мұнай-химиялық паркі; жаңа материалдар паркі; агроөнеркәсіптік технологиялар паркі;

7 өңірлік парктер құру;
ірі технологиялық университеттер мен технопарктер жанынан 12 технологиялық бизнес-инкубаторлар және технопарктер жанынан 8 оқу орталықтарын құру ;

Қазақстан Республикасындағы инновациялық қызметтің бірыңғай ақпараттық базасы .

Инновациялық менеджменттің деңгейі көтерілетін болады.

Екінші кезеңде - 2008-2010 жылдар - ҰИЖ элементтерінің өзара іс-қимылдары мен жұмыс істеу тетіктерін жетілдіру жалғастырылады.

ҰИЖ қалыптасқан элементтерінің өзара іс-қимылының сапасы артады.

Шетелдік инвесторлармен венчурлік қорлар құру арқылы венчурлік

қаржыландыру тетігін белсенді дамуға қол жеткізеді.

Бірінші кезеңде қалыптасқан жобалар маңындағы кластерлік кооперация да м и б а с т а й д ы .

Жетекші әлемдік компаниялармен өңірлік және ауқымды технологиялық альянстарды қалыптастыру жөніндегі жобаларға ҰИЖ субъектілері кеңінен қ а т ы с а т ы н б о л а д ы .

Үшінші кезеңде - 2011-2013 жылдар - мемлекеттік шығыстар үлесінің кемуімен және жеке инвестициялардың өсуімен ҰИЖ тұрақты қалыптасатын ж ә н е д а м и т ы н б о л а д ы .

Осы ретте артықшылықты ынталандырудың жанама құралдары п а й д а л а н ы л а т ы н б о л а д ы .

Төртінші кезеңде - 2014-2015 жылдары мемлекеттің венчурлік қорлар мен инновациялық жобалардан "шығуы".

ҰИЖ-ның одан әрі қалыптасуы мен дамуында жеке капиталдың қатысуы кең т а р а л ы м ғ а и е б о л а д ы .

ҰИЖ-і құрамына кіретін құрылымды дамыту тиімділігін талдау, инновациялық даму болжамдарын айқындау мақсатында көрсеткіштер (мақсатты индикаторлар) жүйесі әзірленетін болады. Қазіргі әлемде инновациялық жүйелерді дамыту деңгейінің бірқатар индикаторлары қолданылады. Төменде жалпы және Қазақстанның жағдайына бейімделген индикаторлар келтірілген.

1. Адам ресурстары. Адам ресурстарының саны мен сапасы жаңа білімді құрайтын да, оны таратуды айқындайтын да басты фактор болып табылады.

2. ҒЗТКЖ инвестициялары. ҒЗТКЖ қаржыландыру экономиканы құруда басты орынды алады, білімге негізделген мұндай экономиканың серпілісі мен бәсеке қабілеттілігі бірінші кезекте білімді және ақпаратты құруға, таратуға және пайдалануға байланысты болады. Осы тәсілге сәйкес білім өндірістің факторы болып, ал білім инвестициялары экономикалық құралдардың көмегімен ы н т а л а н д ы р у ы м ү м к і н .

3. Ғылыми және технологиялық өнімділігі. Инновациялық жүйені дамытудың көрсеткіші, білімнің өзінің нарықтық көрінісін инновация түрінде білдіретін және экономикалық тиімділік әкелуі мүмкін білімнің табыстылығын б і л д і р е д і .

4. Экономиканың бәсеке қабілетіне және жұмыспен қамтуға ҒЗТКЖ-ның ықпалы. Экономиканың бәсеке қабілеттігі тауарлар мен қызметтер қабілетіне ресурстардың аз жұмсалыуымен бағаланады. Өндіріс дәстүрлі факторлардың өнімділігін арттыру арқасында осы инновацияларды енгізу көмегіне қол жетуі м ү м к і н .

Осындай мақсатты индикаторлардың негізінде елдің өндірістік әлеуетінің барынша жылдам дамуын қамтамасыз ететін инновациялық жобалар мен

бағдарламаларды іске асыру үшін мемлекеттік қолдауды шоғырландыруды көздейтін және мемлекеттік ресурстардың тікелей және жанамалық нысанда бөлінетін мемлекеттік инновациялық саясаттың стратегиялық басымдықтарын айқындайтын болады.

ҰИЖ-і тиімді дамыту экономиканың еңбек өнімділігін және бәсекеге қабілеттілігін арттырады, бұл өз кезегінде Стратегияны іске асырудан күтілетін нәтижелердің орындалу қарқынына әсер етеді. Сондықтан бұл көрсеткіштер ҰИЖ-ді дамытудың пысықтайтын мақсатты индикаторлары болып табылады.

Сонымен қатар экономикалық қызмет түрі бойынша инновациялық қызметтің ерекшелігін ескере отырып, сондай-ақ ҰИЖ салалық және өңірлік құрылымды дамытуды сипаттайтын салалық және өңірлік мақсатты индикаторлар әзірленетін болады. Бұл көрсеткіштер жоғары технологиялық және ғылымды қажетсінетін салаларды, өнеркәсіптік орталықтарды, ұлттық технопарктерді, арнайы экономикалық аймақтарды дамыту үрдістерін талдау үшін, сондай-ақ ғылымды қажетсінетін және жоғары технологиялық өндірістерді құру саласындағы әлеуетті басымдықтарды айқындау мақсатында пайдаланылатын болады.

8. Қазақстан Республикасының ұлттық инновациялық жүйесін қалыптастыру мен дамыту жөніндегі 2005-2015 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі 2005-2007 жылдарға арналған іс-шаралар жоспары

Ескерту. 8-бөлімге өзгерту енгізілді - ҚР Үкіметінің 2006.04.24. N 319 қаулысымен.

N	Іс-шара	Аяқталу нысаны	Орындауға жауаптылар	Орындау мерзімі	Болжамды шығындар (млн. теңге)	Қаржыландыру көзі
1	2	3	4	5	6	7
1. Ғылыми әлеуетті дамыту						
	Қазақстан Республикасының ұлттық инновациялық жүйесін қалыптастыру мен дамытудың 2005-2015 жылдарға арналған бағдарламасын үйлестіру мен іске асыру мақсатында "Қазақстан Республикасы Үкіметі-					

1.1	<p>нің жанынан жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия құру туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1999 жылғы 20 желтоқсандағы N 1946 қаулысымен бекітілген Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссияның ережесіне және құрамына тиісті өзгерістермен толықтырулар енгізу жөніндегі ұсыныстарды әзірлеу</p>	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	БҒМ (шақыру), ИСМ	2005 жылдың ІІ - тоқсаны	Қажет емес	
1.2	<p>"Маркетингтік-талдамалық зерттеулер орталығы" АҚ мен "Джей-Остин" компаниясының Қазақстанның бәсекеге қабілеттігі мен кластерлік даму перспективалары жөніндегі зерттеулерінің нәтижелерін есепке ала отырып Қазақстанның технологиялық дамуының басымдықтарын айқындау</p>	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), БҒМ	2005 жылдың 15 қазаны	Қажет емес	
1.3	<p>Мемлекет есебінен жүргізілген және жүргізілетін зерттеулер нәтижелерін, олардың мүмкін болатын коммерциялауға қатысты өзектілігін айқындау үшін талдауын жүргізу</p>	ИСМ-не ақпарат	БҒМ, АШМ, ҚМ, ККМ, ДМ, "ИТТО" АҚ (келісім бойынша)	2005 жылдың ІV - тоқсаны	Қажет емес	
1.4	<p>Конкурстық негізде ҒЗТКЖ жобаларын гранттық қаржыландыру кестесі бойынша</p>	Қазақстан Республикасының	ИСМ (шақыру), БҒМ	2005 жылдың 15 қаңтары	Қажет емес	

	ұсыныстарды әзірлеу	Үкіметіне ұсыныс				
1.4.1	Ғылыми қолданбалы зерттеулерді жеке капиталды тең қаржыландыру жүйесін біртіндеп енгізу арқылы бюджеттік қаржыландыру жөнінде ұсыныстар әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), АШМ, ЭМРМ, БҒМ, ККМ	2005 жылғы 15 шілде, 2006 жылғы 15 шілде	РБ қаражаты: 2005-7972,4 2006-7972,4 2007-7175,16 және жеке капитал қаражаты есебінен 797,24	Республикалық бюджет 2007 жылдан бастап жеке капитал қаражаты
1.5	ҒЗТКЖ жобаларының қолданбалы зерттеулерге қатысты тәуелсіз сараптамасын жүргізудің тәртібін әзірлеу жөнінде ұсыныс әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), БҒМ, "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша)	2006 жылдың 15 шілде	Қажет емес	
1.5.1	ҒЗТКЖ жобаларының қолданбалы зерттеулерге қатысты тәуелсіз сараптамасын жүргізу үшін тартылатын сарапшылардың деректер қорын құру	ИСМ-не ақпарат	БҒМ, АШМ, ККМ, ДМ, ЭМРМ	2006 жылдың ІІ-тоқсаны	Қажет емес	
1.5.2	Тәуелсіз сарапшылардың қызметтерін қаржыландырулардың кестесі бойынша ұсыныс әзірлеу	Республикалық Бюджеттік комиссияға ұсыныс	ИСМ (шақыру), БҒМ	2006 жылдың ІІ-тоқсаны	2007-132,8	Республикалық бюджет
1.6	Ғылыми-зерттеу ұйымдарының олардың қызметін талдауды жүргізудің негізінде жаңа ұйымдық нысандарын құру мен қолдау жөнінде ұсыныс әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), БҒМ, АШМ, ККМ, ДМ	2006 жылдың 15 сәуір	Қажет емес	

1.6.1	Озық технологиялар орталығын құру үшін қолда бар әлеуеттің ғылыми-зерттеу ұйымының қызметіне талдау жүргізу	ИСМ-не ақпарат	БҒМ	2005 жылдың І V - тоқсаны	Қажет емес	
1.6.2	Озық технологиялар орталықтарын құру (3-4) жөніндегі Дүниежүзілік банкпен келіссөздер жүргізу	Келісім жобасы	ИСМ (шақыру), БҒМ, "ИТТО" А Қ (келісім бойынша), "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша)	2005 жылдың ІІІ - тоқсаны	Қажет емес	
1.6.3	Зерттеу орталықтарының, ҒЗИ-лердің, жекелеген ғылыми зертханалардың, оларды ғылыми-ендірмелік ұйымға айналдыру үшін пилоттық топтар құру жөнінде ұсыныс әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), БҒМ	2006 жылдың 1 5 сәуір	Қажет емес	
1.6.4	Дүниежүзілік банкпен Озық технологиялар орталықтарын құру (3-4) жөнінде бірлескен бастапқы жобаны іске асыру	ИСМ-не ақпарат	БҒМ, "ИТТО" А Қ (келісім бойынша), "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша)	2006 жылдың ІІ-тоқсаны, 2007 жылдың І І - тоқсаны	2006-354,13 2007-354,13	Республикалық бюджет (тиісті дамыту институттарының капитализациялау есебінен)
	Индустрия және сауда министрлігінің, инновациялық қызметті дамыту жөніндегі					

1.7	<p>уәкілетті орган ретінде Білім және ғылым министрлігімен, Инновациялық қызметті ғылыми-техникалық дамыту жөніндегі уәкілетті орган ретінде салалық министрліктермен, Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссиямен (ЖҒТК), "Ұлттық инновациялық қор" АҚ-мен, "Инжиниринг және технологиялар трансферті орталығы" АҚ-мен, жобаларға өтініш білдірушілермен, ірі бизнеспен және кәсіпкерлермен ғылыми-техникалық және инновациялық дамыту мәселелері жөнінде өзара іс-қимыл жасасуының рәсімдері мен тетіктерін әзірлеу</p>	ИСМ-не ақпарат	<p>И С М (шақыру), БҒМ, "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша), "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)</p>	2005 жылдың І V - тоқсаны	Қажет емес	
1.8	<p>Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 5 қыркүйектегі N 903 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003-2006 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі Іс-шаралар жоспарына, оған ғылыми-зерттеу тақырыптарын және ғылыми-техникалық бағдарламаларды енгізу жөнінде</p>	ЭБЖМ-ге ұсыныс	ИСМ	2005 жылдың І I - тоқсаны	2005-1100,02 2006-1001,2 2007-1001,2	Республика-

	өзгерістер енгізу жөнінде ұсыныс әзірлеу					л ы қ бюджет
1.9	ҒЗТКЖ-ны гранттық қаржыландыруды жүзеге асыру кезіндегі инновациялық қызметтің нәтижелеріне мемлекеттің меншік құқықтарын бекіту мәселелері жөнінде өзара іс-әрекет жасасуды жүзеге асыру	Бірлескен бұйрық	Әділет-мині (шақыру), ИСМ, БҒМ	2005 жылдың І V - тоқсаны	Қажет емес	
2. Инновациялық кәсіпкерлікті дамыту						
2.1	Жетекші технологиялық ЖОО-ның жанынан және технопарктер құрамынан бизнес-инкубаторлар құру . 2005 жыл - Орал, Қарағанды, Алматы қалаларының, Ақпараттық технологиялар паркінің құрамынан 4 бизнес-инкубатор, технологиялық ЖОО-да 1 бизнес-инкубатор. 2006 жылы - 2006 жылы құрылатын өңірлік технопарктердің құрамында 4 бизнес-инкубатор, технологиялық ЖОО жанынан 3 бизнес-инкубатор	ИСМ-ге ақпарат	БҒМ, облыстардың және Астана мен Алматы қалаларының әкімдері, "ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша), "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)	2005 жылдың І-ІV-тоқсандары 2006 жылдың І І - тоқсаны	2005 - 332 2006 - 518,4 2007 - 505,6	Республикалық бюджет (тиісті даму институттарының капитализациялау есебінен)
	Шетелдік оқытушыларды тарта отырып және шетелдік бизнес мектептердің бағдарламаларын		ИСМ, "ҰИҚ" А Қ (келі-		Шығыстар Қазақстан Республикасындағы білім беру-	

2.2	<p>пайдалана отырып, алдыңғы қатарлы ЖОО-ның біреуінің базасында "Инновациялық менеджмент" бағдарламасы бойынша мамандарды даярлау жөніндегі пилоттық жобаны іске асыру</p>	БҒМ-ге ақпарат	<p>сім бойынша), "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)</p>	2006 жылдың ІІ - тоқсаны	д і н 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының қаражаты есебінен	Республикалық бюджет
2.3	<p>"Инновациялық менеджмент" мамандығы бойынша кадрларды дайындауға жыл сайын мемлекеттік тапсырысты қалыптастыру</p>	БҒМ-ге ақпарат	<p>ИСМ, "ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша), "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)</p>	2005 жылдың ІІ - тоқсаны 2006 жылдың ІІ - тоқсаны	Шығыс-т а р Қазақстан Республикасындағы білім берудің 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының қаражаты есебінен	Республикалық бюджет
2.4	<p>Инновациялық жобалардың және қызмет түрлерін бағалау әдістемесін әзірлеу, сондай-ақ инновациялық қызмет нәтижелерін іске асырудың мониторингі жүйесін құру</p>	ИСМ-ге ақпарат	<p>Қаржы-мині, БҒМ, "ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша), "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)</p>	2005 жылдың ІІІ - тоқсаны	Қажет емес	

2.5	Технопарктердің жеке консалтингтік ұйымдарды инновациялық кәсіпкерлікке консалтингтік қызметтер жөніндегі ынтымақтас-тыққа тартуын жүзеге асыру	ИСМ-ге ақпарат	облыс-тардың және Астана, Алматы қалаларының әкімдері, "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)	2005 жылдың IV-тоқсаны, 2006 жылдың IV - тоқсаны	Қажет емес	
2.6	Кәсіпкерліктің тиімді түрінің бірі ретінде теледидар мен радио арқылы циклдер бойынша, мақалалар, арнайы журналдар арқылы инновацияны насихаттауды жүргізу	ИСМ-ге ақпарат	МАСМ, облыс-тардың және Астана, Алматы қалаларының әкімдері	2006 жылдың I-III-тоқсаны	2006 - 31,8 2007 - 31,8	Республикалық бюджет
2.7	Венчурлік жәрмеңкелер өткізуді жүзеге асыру	ИСМ-ге ақпарат	Облыс-тардың, Астана, Алматы қалаларының әкімдері, "ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша)	2006 жылдың III - тоқсаны 2007 жылдың III - тоқсаны	2006 - 15 2007 - 15	Республикалық бюджет
2.8	Коммуникативтік алаңдарды және желілік құрылымдарды дамытуды жүзеге асыру - кәсіби қауымдастықтар және инвесторлар одағы, технологиялардың электрондық биржалары, венчурлік кәсіпкерлік мәселелері жөніндегі Интернет желісіндегі ма-	ИСМ-ге ақпарат	АБА, облыс-тардың, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	2007 жылдың I - тоқсаны	2006 - 140	Республика-

	мандандырылған порталдар					л ы қ бюджет
2.9	Арнайы конкурстар мен инновациялық жоғары технологиялық бизнес саласында қызмет ететін және компаниялар өсімінің ең жоғарғы қарқынына ие болған кәсіпкерлерге сыйақылар, оның ішінде венчурлік капитал тарту есебінен ұйымдастыру	ИСМ-ге ақпарат	Облыстардың және Астана, Алматы қалаларының әкімдері, "ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша), "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)	2006-2007 жылдар	2006 - 5 2007 - 5	Республикалық бюджет
2.10	Инновациялық қызметтің басым бағыттарын іске асыруға, инновациялық инфрақұрылымды дамытуға қатысу үшін шетел мамандарын (ғалымдарды, менеджерлерді, оқытушыларды) шақыруға шектеулерді алып тастау жөніндегі ұсыныс әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), СІМ, Еңбекмині, БҒМ	2005 жылғы 15 шілде	Қажет емес	
2.11	Ғылыми қызметтің нәтижелерін патенттеу рәсімдерін жетілдіру жөнінде ұсыныс әзірлеу	Әділетминіне ұсыныс	ИСМ, БҒМ	2005 жылдың IV - тоқсаны	Қажет емес	
2.12	Технологиялық процестерді, тауарларды, қызметтерді, инновациялық өнімдерді стандарттау және сертификаттау жүйелерін құру жөнінде ұсыныстар әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ	2006 жылғы 15 қаңтар	Қажет емес	

2.13	Құрылатын технологиялық парктардың құрамынан Сертификаттау және стандарттау орталықтарын құру	ИСМ-ге ақпарат	Облыстардың және Астана, Алматы қалаларының әкімдері, "ИТТО" АҚ (келісім бойынша)	2006 жыл	Қажет емес	Тиісті даму институттарының қаражаты есебінен
3. Инновациялық инфрақұрылымды дамыту						
3.1	"Ақпараттық технологиялар паркі" АЭА-ның бірінші кезектегі құрылысын аяқтау	ИСМ-ге ақпарат	Алматы қаласының әкімі, "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша)	2005 жылдың IV - тоқсаны	2005 - 2584,4	Республикалық бюджет
3.2	"Ақпараттық технологиялар паркі" АЭА-ны дамытуды жүзеге асыру	ИСМ-ге ақпарат	Алматы қаласының әкімі	2005 жыл	2005 - 550,5	Республикалық бюджет
3.3	2004 жылы құрылған өңірлік технопарктерді дамытуға қатысу	ИСМ-ге ақпарат	Облыстардың және Астана, Алматы қалаларының әкімдері, "ИТТО" АҚ (келісім бойынша), "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша)	2005-2006 жылдар	РБ қаражаты: 2005 - 600 ЖБ қаражаты: 2005 - 512 Жеке капитал: 2006 - 150	Республикалық бюджет
			ИСМ, Алматы қаласының әкімі, "ИТТО"			

3.4	"Ақпараттық технологиялар паркі" АЭА-ның басқарушы компаниясын құру	ИСМ-ге ақпарат	А Қ (келісім бойынша), ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша)	2005 жылдың ІІ - тоқсаны	Қажет емес	
3.5	"Техникалық-экономикалық негіздемелерді әзірлеу" ЭБЖМ бағдарламасының қаражаты есебінен биотехнология мұнайхимия, жаңа материалдар, агроөнеркәсіп технологиялары, ядролық технологиялар, ғарыштық технологиялар саласында ұлттық парктер құрудың тұжырымдамаларын және техникалық-экономикалық негіздемелерді әзірлеуді қаржыландыру	ИСМ-ге ақпарат	ЭМРМ, БҒМ, АШМ, "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)	2005 жыл	2005 - 265,6	Республикалық бюджет
3.6	Биотехнология, мұнайхимия, жаңа материалдар және агроөнеркәсіп технологиялары саласында ұлттық технологиялық парктерін құрумен дамытудың мақсаттылығы туралы ұсыныс әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), БҒМ, ЭМРМ, АШМ, "ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша)	2006 жылдың І - тоқсаны	Қажет емес	
3.7	Биотехнология, мұнайхимия, жаңа материалдар және агроөнеркәсіп технологиялары саласында ұлттық технологиялық парктерді дамыту	Қазақстан Республикасының Үкіметі	ИСМ (шақыру), ЭМРМ, БҒМ, АШМ, "ҰИҚ" А Қ	2006 жылдың ІІ - тоқсаны	Қажет емес	

	бағдарламаларын бекіту	қаулысының жобасы	(келісім бойынша)			
3.7.1	Технопарктерді ұлттық немесе өңірлік деңгейге жатқызу критерийлерін әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	И С М (шақыру), ЭМРМ, БҒМ, АШМ, "ИТТО" А Қ (келісім бойынша),"ҰИК"АҚ (келісім бойынша)	2006 жылдың ІІ - тоқсаны	Қажет емес	
3.8	"Техникалық-экономикалық негіздемелерді әзірлеу" ЭБЖМ бағдарламасының қаражаты есебінен Астана қаласында, Оңтүстік Қазақстан, Шығыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан облыстарында өңірлік технопарктер құрудың тұжырымдамаларын және техникалық-экономикалық негіздемелерін әзірлеуді қаржыландыру	ИСМ-ге ақпарат	"ИТТО" А Қ (келісім бойынша)	2005 жыл	2005 - 132,8	Республикалық бюджет
3.9	Астана қаласында, Оңтүстік Қазақстан, Шығыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан облыстарында өңірлік технологиялық парктердің даму бағдарламаларын бекіту	ИСМ-ге ақпарат	Облыстардың және Астана, Алматы қалаларының әкімдері, "ИТТО" А Қ (келісім бойынша)	2005 жылдың ІІІ - тоқсаны	Қажет емес	
	Олардың атауларын өзгерту не-					

3.10	<p>месе осы бағдарлама және оны орындауға қабылданған нормативтік-кесімдер айқындаған инновациялық инфрақұрылым субъектілеріне қойылатын талаптарға сәйкес келтіру үшін инновациялық инфрақұрылымның қолда бар субъектілерінің қызметтік сәйкестігіне, шағын бизнесті қолдау жүйесіне таңдау жүргізу</p>	ИСМ-ге ақпарат	БҒМ, АШМ, облыстардың және Астана, Алматы қалаларының әкімдері	2005 жылдың I V тоқсаны	Қажет емес	
3.11	<p>Инновациялық дамудың Бірыңғай ақпараттық жүйесін (виртуалдық технопарк) әзірлеу</p>	ИСМ-ге ақпарат	АБА, "ИТТО" А Қ (келісім бойынша), ҰИҚ" А Қ (келісім бойынша)	2005 жылдың I V тоқсаны	2005 - 46	Республикалық бюджет
3.12	<p>Инновациялық дамудың Бірыңғай ақпараттық жүйесін (виртуалдық технопарк) әзірлеуді және құруды аяқтау</p>	ИСМ-ге ақпарат	"ИТТО" А Қ (келісім бойынша)," ҰИҚ"АҚ (келісім бойынша)	2006 жылдың I V тоқсаны	2006 - 100	Республикалық бюджет
	<p>"Қазақстан Республикасының индустриялық-инновациялық дамуының 2003-2015 жылдарға арналған стратегиясын іске асыруға бағытталған ғылыми-инновациялық қызметті институционалдық қамтамасыз етуді дамыту жөніндегі</p>	Қазақстан Республика-	И С М (шақыру), "ИТТО"	2005 жылдың		

3.13	кезек күттірмей- тін шаралар ту- ралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 1 тамыздағы N 775 қаулысына "ИТТО АҚ-ны технопарктер желілерін дамыту бойынша жауапты компания ретін- де айқындауға қатысты толық- тыру енгізу	сының Үкіметі қаулы- сының жобасы	А Қ (келі- сім бо- йынша)	І І тоқсаны	Қажет емес	
4. Қаржылық инфрақұрылымды дамыту						
4.1	Инновациялық да- муды қолдаудың жаңа тетіктерін айқындау бөлі- гінде Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2004 жылғы 3 маусым- дағы N 615 қау- лысымен акцио- нерлердің жалпы мәжілісінде бе- кітілуге ұсыныл- ған 2004-2005 жылдарға арнал- ған "Ұлттық ин- новациялық қор" АҚ-ның инвести- циялық саясаты ту р а л ы Меморандумға өзгерістер енгізу туралы ұсыныс әзірлеу	Қазақ- стан Респу- блика- сының Үкіме- тіне ұсыныс	И С М (шақы- ру), "ҰИҚ" А Қ (келі- сім бо- йынша)	2005 жылдың І І тоқсаны	Қажет емес	
4.2	ҒЗТКЖ-ны шетелде патенттеу үшін бизнес-жоспарлар дайындауға гран- ттар бөлуді жү- зеге асыру	ИСМ-ге ақпарат	"ҰИҚ" А Қ (келі- сім бо- йынша)	2005- 2007 ж.ж	2005 - 322,4 2006 - 1925,6 2007 - 2589,6	Респу- блика- л ы қ бюджет
4.3	Отандық және ше- телдік капиталды тарта отырып, венчурлық қор- ларды құруды жүзеге асыру	ИСМ-ге ақпарат	"ҰИҚ" А Қ (келі- сім бо- йынша)	2005- 2007 ж.ж	2005 - 832,28 2006 - 3073,46 2007 - 1574,54	Респу- блика- л ы қ бюджет

4.4	Венчурлік қорларды басқару жөніндегі жетекші қорлармен және компаниялармен қызметтік өзара іс-қимыл орнату үшін шетелдік қорларға инвестициялауды жүзеге асыру	ИСМ-ге ақпарат	"ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша)	2005-2006 ж.ж	2005 ж. - "ҰИҚ" АҚ-ның құрылған жарғылық капиталының қаражаты есебінен 664 млн. теңге, 2006 ж. - "ҰИҚ" АҚ-ның жарғылық капиталын толықтыру арқылы республикалық бюджеттің қаражатынан 1328 млн. теңге	Республикалық бюджет
4.5	Инновациялық жобаларды іске асыру	ИСМ-ге ақпарат	"ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша), "ИТТО" АҚ (келісім бойынша)	2005-2007 жылдар	РБ қаражаты: 2005 - 882,56 2006 - 1041,88 2007 - 1328 Жеке капитал: 2005-2007 ж.ж. - 11748,73	Республикалық бюджет
			Әділет-мині,			

4.6	Зияткерлік меншікті бағалаушы компаниялардың рейтингін айқындау жүйесін әзірлеу және жұмыс істеуін қамтамасыз ету	ИСМ-ге ақпарат	"ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша), "ИТТО" АҚ (келісім бойынша)	2005 жылдың III-тоқсаны	Қажет емес	
5. ҰИЖ элементтерінің өзара іс-әрекетін қамтамасыз ету						
5.1	ҰИЖ құру жөніндегі ұсынысты әзірлеу үшін шетелдік сарапшыларды тарту арқылы консультанттардың жұмыс тобын құру жөнінде ұсыныс әзірлеу және оны қалыптастыруды қамтамасыз ету	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша), "ИТТО" АҚ (келісім бойынша)	2005 жылғы 15 шілде	Қажет емес	
5.2	Отандық инновациялық өнімнің сырттан рыноктарға қолайлы шығу жүйесін құру жөнінде ұсыныс әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), мүдделі мемлекеттік органдар	2007 жылғы 15 қазан	Қажет емес	
5.3	"ҰИҚ" АҚ және "ИТТО" АҚ базасында "Инновациялық топты" құру жөнінде ұсыныс әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс	ИСМ (шақыру), "ҰИҚ" АҚ (келісім бойынша), "ИТТО" АҚ (келісім бойынша)	2007 жылғы 15 қазан	Қажет емес	

Болжамды шығыстардың жиыны (млн. теңге):

2005 жыл - 20776,58, оның ішінде:
Республикалық бюджет - 16348,34

Жергілікті бюджет	- 512
Жеке капитал	- 3916,24
2006 жыл - 20992,44 оның ішінде:	
Республикалық бюджет	- 16926,2
Жеке капитал	- 4066,24
2007 жыл - 17092,54 оның ішінде:	
Республикалық бюджет	- 12382,54
Жеке капитал	- 4710,0

Ескерту: әріптік қысқартылған сөздердің ажыратылуы

ИСМ	-	Индустрия және сауда министрлігі
БҒМ	-	Білім және ғылым министрлігі
ЭБЖМ	-	Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі
Қаржымині	-	Қаржы министрлігі
Әділетмині	-	Әділет министрлігі
АШМ	-	Ауыл шаруашылығы министрлігі
ҚМ	-	Қорғаныс министрлігі
ККМ	-	Көлік және коммуникациялар министрлігі
СІМ	-	Сыртқы істер министрлігі
ЭМРМ	-	Энергетика және минералдық ресурстар министрлігі
Еңбекмині	-	Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі
ДМ	-	Денсаулық министрлігі
АБА	-	Ақпараттандыру және байланыстар агенттігі
"ИТТО" АҚ	-	"Инжиниринг және технологиялар трансферті орталығы"
а к ц и о н е р л і к		қ о ғ а м ы
"ҰИҚ" АҚ	-	"Ұлттық инновациялық қор" акционерлік қоғамы
ҰИЖ	-	Ұлттық инновациялық жүйе
ҒЗТҚЖ	-	ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар